

Arezzo, folklór kategória, 1976

XXXII. ÉVFOLYAM 3. SZÁM 2022.

ZeneSzó

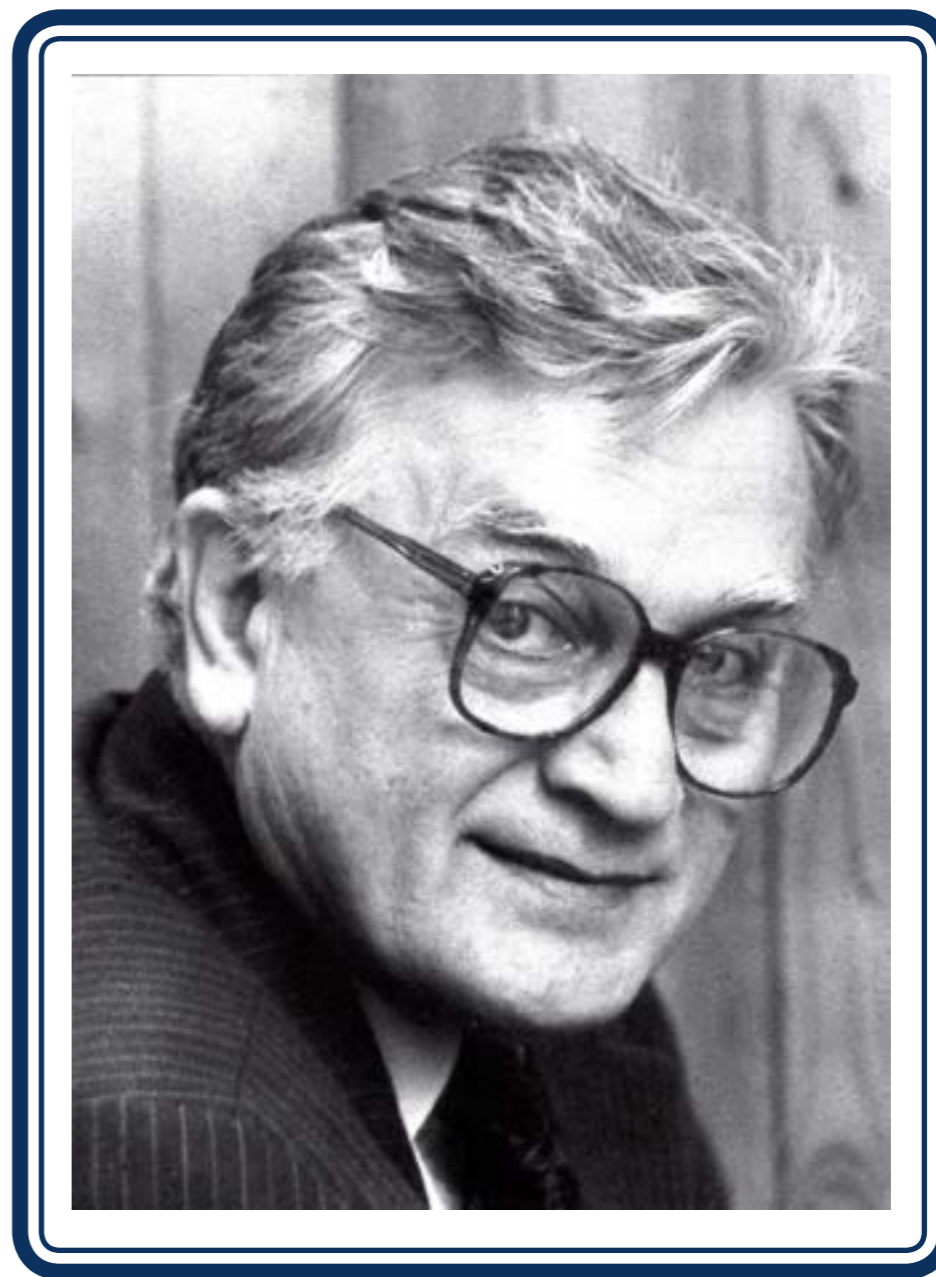
A MAGYAR KÓRUSOK, ZENEKAROK ÉS NÉPZENEI EGYÜTTESEK SZÖVETSÉGE – KÓTA LAPJA

Az 1989-es „karvez tanszék”: Jobbágy Valér, Erdei Péter, Maklári József, Hartyányi Judit, Párkai István

Próba közben, 1978

100 éve született – Maklári József emlékszám

euroba cantat 10

Pécs, Europa Cantat Fesztivál, 1988

Maklári 100 – Róla, tőle	
Emlékfoszlányok Édesapámról – <i>Dr. Maklári Gábor</i>	3. oldal
Dr. Maklári József (1922-1999)	4. oldal
„Nincs olyan énekkari típus, amit ne vezettem volna” <i>Lindner András interjú</i>	6-7. oldal
Hungaria Cantat – Pécs, 1988	7. oldal
A Vox énekesei emlékeznek	
<i>Vincze Imre</i>	8. oldal
<i>Gyombolai Gyula</i>	8. oldal
<i>Pinke József</i>	9. oldal
Vox Humana	9. oldal
<i>Jámbor László</i>	9-10. oldal
<i>Lenkei Árpádné</i>	10. oldal
<i>Okolicsányi Tamás</i>	10-11. oldal
<i>Orosz Tamás</i>	11. oldal
Maklári József emlékére <i>Tóth Sándor</i>	11-12. oldal
OKISZ Erkelek írták	
Nyomot hagyni internet nélkül <i>Zahorán Adrienne</i>	12. oldal
<i>Nagy Jánosné Domokos Csilla</i>	12-13. oldal
<i>Gál Veronika</i>	13. oldal
<i>Szlávik Gézané, Szlávik Géza</i>	13. oldal
<i>Nagy Istvánné Domokos Hajnalka</i>	14. oldal
Tanítványok, muzsikustársak, barátok	
<i>Hartyányi Judit</i>	14-15. oldal
Kedves Maestro! <i>Brusznay Margit</i>	15-16. oldal
Drága Maklári Tanár Úr! <i>Horváth Gábor</i>	16. oldal
<i>Dr. Bednarik Anasztázia</i>	16-17. oldal
<i>Harry Carter</i>	17. oldal
Emlékmorzsák Cs. <i>Nagy Ildikó</i>	17. oldal
Nagyon szerettem Maklári Tanár Urat <i>Oláh Márta</i>	18. oldal
Az Ablaknyitó <i>C.Szalai Ágnes</i>	18. oldal
<i>Zimányi István</i>	19. oldal
Köszönetnyilvánítás	19. oldal

» EMLÉKFOSSLÁNYOK ÉDESAPÁMRÓL «

Szinte lehetetlen vállalkozás édesapám, Maklári József alakját egy rövid írás keretében felidézni. Ezerszámra tolnak fel bennem az emlékek, amelyek körvonalazták magát az Embert, aki ugyanúgy jelentette ikertestvérem és az én számomra azt a nagyon elfoglalt apát, aki 14 éves korunktól egyedüli vérszerinti szülőként próbált eligazodni a gyermeknevelés útvesztőjében. De ugyanígy jelentette számomra a zenészt, akinek nem kevesebbet köszönhetek, mint a zeneszeretetet, és ezen belül is a kórusban éneklés szenvedélyét.

Persze a különböző vonások nem különíthetők el egymástól, egységesen alkotják az Embert, akinek mindennapi megnyilvánulásai észrevétlenül hatnak a környezetére – elsősorban gyermekeire, akik kezdetben akaratlanul, később egyre tudatosabban követik az előtük álló példát. Már csecsemőkorunkban „szembesültünk” távollétének következményeivel, amikor néhány hónapos korunkban, 1956-ban ő is elutazott a Honvéd Művészegyüttes karnagyaként az azóta sokat emlegetett, több hónapos kínai turnéra. Hazatérve, amikor rácsos ágyunk fölé hajolt, mi keserves sírásba kezdünk, megijedve az ismeretlen arctól... Aztán teltek-múltak az évek és eljöttek azok az idők, amikor kis túlzással élve hetekig nem találkoztunk, hiszen reggelente már nem volt otthon, amikor felébredtünk, esténként pedig még nem volt otthon, amikor aludni tértünk. A heti hat munkanapból négy estén a különböző énekkaraival próbált, hétvégeken pedig szinte mindig kórusfesztiválokon, minősítő hangversenyeken zsűrizett. Aztán persze, ha néhanapján ráért, szívesen leült mellém zongorát gyakorolni, aminek én, a magam 10-12 évével, nem tudtam felhőtlenül örülni. Akkor még nem tudtam megfogalmazni, hogy ilyenkor is már azzal a megalkuvást nem ismerő igényességgel találkoztam, amit oly sokszor tapasztaltam azon a 28 éven át, amit az ő vezetése alatt töltöttem a váci Vox Humana énekkarban. Oktató munkáját szerencsére a hatvanas évek végétől a magyar zeneoktatás legfelsőbb szintjén, a Zeneakadémián folytathatta. Itt a karvezetősök egész armadáját taníthatta – a magyar kóruskultúra legkiválóbbjaihoz, Vásárhelyi Zoltánhoz és Párkai Istvánhoz társulva – a Szőnyi Erzsébet vezette Középsiskolai Énektanár és Karvezetés Tanszakon. Micsoda egyéniségek, micsoda alakjai a magyar zenei életnek! Gyakran eszembe jut, hogy egy-két diplomahangversenyen nekem is megadatott, hogy a Zeneakadémia tanári páholyának mélyén, minél kisebbre összehúzódva, testközelből figyelhettem ezeket az óriásokat. Innentől kezdve Édesapámnak évtizedekig a Zeneakadémia lett a második otthona. Talán ezért van az, hogy rendszeres koncertlátogatóként, ma is, ha belépek a Zeneakadémi-

ára, összeszorul a gyomrom és még ennyi év távlatából is képes vagyok rá, hogy odaképzelve alakját az oldalbejárat mellett felfutó lépcsőre, ahogy a tanítás végeztével egy-két növendékével baktat lefelé, én pedig a földszinti ruhatárnál – a zeneakadémisták kedvelt találkozó helyénél – várom őt.

Ezekben az időkben talán még ritkábban láttuk ott-hon, és elérkezett az üzenőcédulák ideje. Ebben természetesen az is belejátszott, hogy mi, a gyermekei, középiskolások lettünk, és siettetve a felnőttkort, már többnyire a saját utunkat jártuk, ő pedig gyakran csak kisebb-nagyobb, ártatlan vagy kevésbé ártatlan csínytevéseinkről értesült. Ilyenkor mindig megírta: „majd számolunk!” De erre sohasem került sor. Sem az elfoglaltságaiba, sem a természetébe nem illett a „keménykezű apa” szerep.

Másodikos középiskolás koromtól, 1971-től azonban megjelent közös életünkben egy fix pont: tagja lettem a váci Vox Humana Énekkarnak, és ettől kezdve biztossá vált, hogy minden héten kétszer, hétfőn és csütörtökön együtt töltjük az az estét.

Hát igen, a Vox Humana Énekkar, vagy, ahogy egyszerűen hívtuk, a Vox.

Ez az a pillanat, amikor megáll képzeletbeli emlékező tollam, mert az emlékeknek olyan mennyisége kavargó a fejemben, aminek kis részét is képtelenség papírra vetni. Adva van egy közösség, amit Édesapám 1942-től, húszéves korától 1999-ig, halála előtt három hétig megszákítás nélkül vezetett. Ebben a kórusban énekeltem a keze alatt 28 évig, és hozzáteszem – mert ez is az ő közösgétermető erejét jelzi -, hogy énekelhetek azóta is. Mert az együttes a mai napig él és töretlen lelkesedéssel működik. Nem akarom azt elmesélni, hogy hogyan vált a kórus 10-15 tagú, házimuzsikáló társaságból 100-120 tagot számláló nagyszerű vegyeskarrá. És főként nem akarom zenei munkásságát, kórushangzáshoz, próbáláshoz, műsor összeállításához kapcsolódó különleges affinitását elemezni. Nem én vagyok erre hivatott.

Inkább csak emlékképeket tudok felvillantani. Azt tudom, hogy mióta az eszemet tudom, a Vox a családi életünk része volt. (Egyszer tréfásan azt mondtam, hogy szerintem először „mama” és „papa” helyett azt mondtam: Vox.) Természetes volt, hogy egészen kisgyerekként már jártunk a koncertjeikre, kirándulásokra, így az is természetes volt, hogy amint lehetett, tagja lettem a társaságnak. Természetes volt, hogy családi ebédek alkalmával, néhány perc elteltével már az énekkar volt a téma, sokszor komoly vitákba bonyolódva taglaltuk az éppen aktuális kérdéseket. Valahol (talán tudat alatt) az is természetes volt, hogy a feleségemet is az énekkarból választottam, mint ahogy az is, hogy a gyermekeim ma

velem együtt énekelnek.

Tagságommal megszámlálhatatlan élmény részesévé váltam. Mindmáig talán a legnagyobb az 1976-os Arezzói kórusversenyen való részvétel, a vegyeskari és a folklór kategória I. díja. De ezzel kapcsolatban is elsőként egy vele kapcsolatos élmény jut eszembe. Amikor az éjszakában nyúló vegyeskari kategória eredményhirdetését követően, néhány óras alvás után, kora reggel, nagyon fáradtan készültünk a folklór kategória délelőtti elődöntőjére, Édesapám különleges érzékkel elkezdett beszélni a magyar népzeneről, a népdalok világáról és

arról a feladatunkról, hogy ezt a kincset most nekünk kell közvetítenünk ezen a versenyen. Mit mondjak, legszívesebben lóra pattantunk volna a szavai után, de végül mást nem tehattünk, mint hogy a folklór kategóriát is megnyertük.

Nem volt egyszerű feladat röviden emlékezni egy zenész életútjára, aki történetesen az édesapám volt, és egy szülőre, akinek egész életét a zene töltötte be. És nem volt egyszerű egy ilyen – az élete gyertyáját két végéről égető – emberrel együttélni sem.

Csak szép, nagyon szép. Köszönöm a lehetőséget.

Dr. Maklári Gábor kórustag

MAKLÁRI JÓZSEF (1922–1999)

Maklári József Vácott született 1922. március 1-én.

A Liszt Ferenc Zeneművészeti Egyetem Középfiskolai Énektanár és Karvezető szakán végzett Bárdos Lajos, Vásárhelyi Zoltán, Werner Alajos, Harmath Artúr, Gárdonyi Zoltán és Szabolcsi Bence növendékeként.

1949–1957 között a Honvéd Művészegyüttes korrepetitora és karnagya,

1957–1962 között a Fővárosi Zeneiskolai Szervezet tanára, 1962–1967 között

a Népművelési Intézet főelőadója,

1967-től 1984-ig a Liszt Ferenc Zeneművészeti Egyetem karvezetés szakán docens,

1984-től 1993-ig ugyanott egyetemi tanár.

1942-től a Vox Humana Énekkar karnagya,

1963-tól az OKISZ Erkel Ferenc Vegyeskar karvezetője.

Munkásságáért 1967-ben Liszt Ferenc-díjjal tüntették ki.

1975-ben Vác Város fennállásának 900 éves évfordulóján elnyerte a város „Pro Urbe” kitüntetését.

1976-tól az Europa Cantat nemzetközi kóruszövetség elnökségi tagja.

1980 és 1990 között a KÓTA első választott elnöke,

1982-től Magyarországot képviselte az IFCM Kórus Világszövetségben.

1982-ben Vác Város díszpolgárává választották.

1983-ban az Európai Kóruszövetség – EFJC – alelnökének választották.

A rendszerváltoztatás után a Magyar Köztársasági Érdemrend Tisztikeresztjével tüntették ki.

1999. november 11-én hunyt el Vácott.

2004-ben posztumusz KÓTA-díjban részesült.

» „NINCS OLYAN ÉNEKKARI TÍPUS, AMIT NE VEZETTEM VOLNA” «

Lindner András beszélgetése a 60 esztendőes Maklári Józseffel, a Liszt Ferenc Zeneművészeti Főiskola tanárával, a KÓTA elnökével

• *Elégedett-e életével, munkájával?*

Nagyon elégedett vagyok körülményeimmel, mert azt csinálom, amit szeretek. Gondolok itt elsősorban a tanításra, de az énekkarok vezetésére, a nyugodt, kiegyensúlyozott életmódomra is.

• *Sokoldalú munkásságából mit tart a legfontosabbnak?*

Tízegynéhány évvel ezelőtt egészen biztos, hogy a kórusvezénylést említettem volna; mára a tanítás győzött, azt élvezem a legjobban. Az a legizgalmasabb, amikor az ember keze alól olyanok kerülnek ki, akik ezen a pályán annyira, vagy még többre fogják vinni, mint a tanáraik.

Nem győzöm egyébként eléggé hangsúlyozni tanítványaimnak: az akadémiai évek alatt mindig, mindenkítől, mindent tanuljanak meg. Párkai, vagy Zámbo kollégámtól csakúgy, mint tőlem. S alkalmazzák legsajátabb zenei alkatukra, mert ebből egészen bizonyosan

több születik, mintha csak egy-egy tanártól gyűjtenék össze az ismereteket.

• *Mióta tanít a főiskolán?*

Hovatovább tizenöt esztendeje. Nem is tudom pontosan, hogy hány tanítványom volt, jelenleg talán 35-40. Inkább évfolyamokban gondolkodunk, hisz az elsősökkel elkezd az ember, s őket viszi végig, öt éven keresztül, a diplomáig.

Döntőnek tartom, hogy hagyjam érvényesülni a gyerekek egyéniségét. Sohasem kényszeríteni rájuk, hogy minden áron azt csinálják, amit én tennék az adott esetben, hanem megbeszéljük a lehetséges, számba jöhető megoldásokat. Azt nem fogadom el, hogy a diák valamit azért csinál, mert nem tudja másként. De azt sem, ha valamit csak azért csinál másképp, hogy ne hasonlítson az elődeire. Azt vallom: nagy elődeinktől lehet, s igenis kell tanulni.

Az oktatásban az az izgalmas és vonzó számomra, hogy minden pillanatban más-más, s jómagam is számtalanszor kapok ötleteket, amelyeket később saját karvezetői munkámban is felhasználhatok.

• *Pergessük most vissza az idő kerekét: hogyan vonzotta hatalmába a zene?*

A családban senki sem volt muzsikus hajlandóságú, ám rólam kisgimnazista koromban kiderült, hogy aránylag jó a hallásom. A gimnáziumi énekkarnak tagja voltam, s szerencsémre volt egy tanárom, aki addig ösztökélte szüleimet, amíg végül csak elkezdtek zenére taníttatni. Első zenetanárom Hajdú Anna volt, a váci zeneiskolában. Ő ma is tanít, de a Zeneakadémián. Így elmondhatom: legelső tanárom ma tanártársam.

Annyira szerettem a zenét, hogy semmi áron nem akartam muzsikus lenni. Azt gondoltam, hogy inkább élvezem a zenét, s érettségi után a pályámat mint vegyészmérnök-hallgató kezdtem. Ám ezt hamarosan mégis abbahagytam, hogy tanulmányaimat zongorafőszakosként folytassam. A háború azonban közbeszólt! Csak a felszabadulás után tudtam továbbképezni magam, s ekkor iratkoztam be a Zeneakadémiának már arra a tanszakára, ahol most tanítok.

Olyan tanárok keze alatt formálódtam, mint Bárdos Lajos, Harmath Artúr, Kodály Zoltán, Ádám Jenő s Vásárhelyi Zoltán. Vásárhelyi, amikor 1949-ben megalakult a Néphadsereg Művészegyüttese, magával vitt korrepetitornak. Ettől kezdve együtt dolgoztunk. Túlzás nélkül állíthatom, hogy az az időszak volt Vásárhelyi Zoltán fénykora; csodákat művelt férfikarával. E hosszú évek roppant hasznosak voltak számomra: úgy is, mint korrepetitor, s úgyis, mint karmester sokat tanultam Vásárhelyi tanár úrtól, aki 1967-ben végül a Zeneakadémiára is magam mellé vett.

• *Negyven éve vezeti a váci Vox Humana Énekkart és húsz esztendeje áll az OKISZ Erkel Ferenc Vegyeskarának élén. Amikor 1967-ben a főiskolára került, már nagy élettapasztalat, jelentős zenei múlt volt Ön mögött.*

Így igaz, nem volt olyan énekkari típus, amit ne vezettem volna: a középiskolai lánykórustól kezdve a szakmunkásképző fiúkaráig, idős munkásokból álló férfikartól egészen a kis előképzősökből alakított gyerekkórusokig. De a szívem álma-vágya mindig a vegyeskari hangzás volt. Annál is kötöttem ki. A váci kórust 1942 óta vezetem, s tulajdonképpen ezen, a Vox Humana Kóruson tanultam meg dirigálni. Nem is igen tudok még valakit, aki negyven éve állna egyazon énekkar élén. Szeretem a nyugodt, kiegyensúlyozott munkát, nem vagyok az, aki egyik helyről a másikra vándorol. Két nagy vegyeskaromban, a két kórus sikereiben, eredményeiben – talán túlzásnak hat, de így érzem – életművemem látom megtestesülni.

• *Milyen kompozíciókat, milyen stílusokat érez magához közelállónak?*

Mindig is híve voltam a mai magyar zenének, de istenigazában mégiscsak a régi zenét szeretem. Legnagyobb pillanataim, legönfeledtebb zenéléseim Bachhoz, Schützhez, Vecchihez, Monteverdihez kapcsolódnak. Mindenkor az ő műveikben éreztem a legjobban magam, bár ugyanakkor rengeteg mai magyar és külföldi komponista művét is vezényeltem. Tulajdonképpen az általam kezdeményezett Váci Duna-kanyar Dalostalálkozóknak is az a lényegük, hogy magyar kortárs szerzők alkotásainak adjanak bemutatkozási fórumot.

• *Mint a Kórusok Országos Tanácsának elnöke, a magyar énekkari mozgalom egyik vezetője, hogyan látja a kóruséletet?*

Meggyőződésem, hogy egy időben a számok bővületében élünk, s mindenki azt próbálta bizonygatni, mennyivel több kórusunk van, mint régen, vagy mennyivel több énekkarral rendelkezünk, mint ez vagy az az ország... Ma, nagy valahára, eljutottunk oda, hogy nem ez a kizárólagos szempont. Vallom: nem is azzal kell elsősorban törődnünk, hogy sokkal több énekkar működjék hazánkban, mint korábban, hanem azokat kellene erősebben támogatnunk, melyek már működnek, vagy amelyek éppen a megalakulás nehézségeivel bajlódnak. Gondolok a középiskolásokra, a teljesen elhanyagolt szakmunkásképzőkre, szakközépiskolákra, ahol katasztrofális a helyzet a zenei nevelés oldaláról nézve. A felnőtt kórusoknak pedig saját adottságaiknak megfelelően olyan körülményeket kellene teremtenünk, amelyek elősegítik fejlődésüket, legjobbjait felzárkózását az élvonalhoz.

Egyébként örömmel megyek el bárhová, ahová hívnak: megyei karnagy klubba, szakmai összejövetelekre, baráti karnagy megbeszélésekre, ahol oldottan cserélhetjük ki tapasztalatainkat, s beszélgethetünk azokról a problémákról, amelyek a karnagy kollégákat foglalkoztatják. Így hihetetlenül sokat lehet segíteni, hiszen mindazok a kérdések terítékre kerülnek, amelyek egy-egy karvezető legtitkosabb gondjai. Mert ilyen millió van – a művek értelmezésétől a hangképesség, kórusvezetésig.

➤ HUNGARIA CANTAT – PÉCS, 1988 ➤

Az egész korántsem úgy indult, mint egy tündérmese, bár mesészerű, fantasztikus elemek is szerepet játszottak benne. Repülünk vissza az időben 1961-be, amikor is francia és német kezdeményezésre megszületett az Europa Cantat, a fórum, amelyhez – nemzetiségi hovatarozás nélkül – mindenki, aki énekelni kíván csatlakozhat a MUZSIKA jegyében. Ugyanebben az évben a szocialista Magyarország, szakítva korábbi gyakorlatával, ablakot nyitott a Nyugatra, a ZENE ablakát. Ebben az évben rendezték meg ugyanis először az első nemzetközi kórusversenyt Debrecenben, ahová nyugat-európai kórusokat (is) meghívtak. Maga a jelenlét, a szakmai színvonal és tudás, barátság és számos zenei szakember kapcsolata a Tours-i Ockeghem Kórusal és a hamburgi Monteverdi Kórusal oda vezetett, hogy sok-sok év elszigeteltsége után megnyílt az ösvény a világ énekkarai, mozgalmi felé versenyek, nemzetközi rendezvények, fesztiválok formájában. És nemcsak a magyar együttesek számára, hiszen Debrecen kezdettől fogva híd-szerepet töltött be a két világrend zenebarátai, együttesek és énekesek között.

Vass Lajos, a Vasas Művészegyüttes karnagya révén került magyar kórus először közvetlen kapcsolatba az Europa Cantattal. Mődunkban van őt közvetlenül is köszönteni Pécsen, mint az egyik műhely vezetőjét. Ez idő tájt mértük össze felkészültségünket – kórusom, a Váci Vox Humana volt „a másik” – Arezzóban, a legklasszikusabb európai kórusversenyen. De sem akkor, sem máskor sosem versenyeztünk egymás ellenében. Talán ez az oka, hogy - az 1963-as arezzói sikereknek köszönhetően -, a teljes magyar kórusélet az érdeklődés fókuszába került: rajtunk keresztül kezdték jegyezni az európai kórusmozgalomban. Hálával tartozunk ezért nemcsak a kórusoknak, hanem azoknak a szakmailag és emberileg nyitott szakembereknek, akik, az Europa Cantat alapeszméjét szem előtt tartva, nem feledkeztek meg Közép- és Kelet-Európa énekkarairól. Közülük

• *Őn mindig is Vácott lakott, ott is született, ugyanakkor a Vox Humana Kórust kivéve sohasem volt ott állásban. Milyen a kapcsolata szülővárosával?*

Egyre jobb. Vácot a magaménak érzem, nem is költöznek el soha innen. Megszoktam, szeretem a régi barokk várost. Vezetőivel, lakosaival kellemes a kapcsolatom – s nemcsak azért, mert megkaptam a Pro Urbe kitüntetést, a munkásságomat elismerik, támogatják. Úgy érzem, hogy a váciak is megszerettek, s a magukénak fogadnak el.

Megjelent a KÓTA 1982/3. számában

különösen meg kell emlékezni az időközben elhunyt Willi Träderről, és Willy Gohlról, Oriol Martorellről, no meg Herbert Sassról is, aki, abban az időben az Europa Cantat főtákaraként hatalmas erőfeszítéseket tett a Kelet- és Nyugat-Európa kórusai közötti kapcsolat kiépítéséért és e kapcsolatok megszilárdításáért.

A Váci Vox Humanához és a Vasas Művészegyüttes Énekkarához nem sokra rá csatlakozott Veszprém Város Vegyeskara: amikor ez utóbbi, Zámbo István vezetésével fergeteges sikereket aratott Arezzóban, felmerült az ötlet, hogy az Europa Cantat fesztiválok köztes éveiben rendezendő Nemzetközi Éneklő Hetek egyike akár Magyarországon is lehetne. Veszprém felvállalta a feladatot, és 1968-ban, majd 1971-ben ez a dunántúli város eszményi és emlékezetes helyszínévé vált az éneklő heteknek. Ez a tény óriási mértékben befolyásolta a jelen fesztivál helyszínét érintő döntést.

Mindez az Europa Cantat és Magyarország kapcsolatainak erőteljes fejlődését eredményezte, a Vasas Kórus és a Vox Humana ettől kezdve rendszeres vendégei voltak az Europa Cantat fesztiváloknak Namur-ben, Autun-ban, Grácban... Mindeközben Magyarország hivatalosan még nem volt az Europa Cantat tagja. Ebben az időben a magyar hatóságok még nem szándékoztak fejleszteni, bővíteni e kapcsolatokat. Összeesett ez azzal, hogy erőteljesen csökkentek a gazdasági lehetőségek, így az ügy elaludt. A relatív csönd közel egy évtizedig tartott, 1980-ig, amikor is engem választottak a Kórusok Országos Tanácsa elnökének.

Hosszú-hosszú egyeztetések, tárgyalások következtek – ezek során az akkori külügyminiszter, Puja Frigyes támogatását élvezhettük –, végül csatlakozhattunk az európai népek nagy kórusához, először személyesen keresztül, utóbb intézményesen is. Azóta énekkarok, szakemberek jönnek-mennek, rendszeresen híreket hozva az éneklő világ szegleteiből, és bátorítva a külföldi csoportokat Bartók és Kodály szülőföldjének útba

ejtésére, vagy akár vendégszerepléseik, szakmai útjaik cél-állomásának.

Marcel Corneloup, a francia A Coeur Joie mozgalom elnöke 1984-ben járt először Magyarországon, közelebbről Pécsen, a kamarakórus fesztiválon. Corneloup úr és Pécs találkozója meghatározóvá vált az Europa Cantat fesztiválok történetében: a magyar város mediterrán hangulata és Tillai Aurél Európa-hírű kamarakórusa elbűvölte francia barátunkat. Olyannyira, hogy amikor az Europa Cantat elnökévé választották, azonnal megfogalmazta a célt: errefelé, sőt ide vezetni az éneklő Európa ösvényeit.

És sikerült neki. A 10. Europa Cantat fesztivál – a rendezvény csaknem három évtizedes történetében először – egy szocialista országban valósul meg: Magyarországon, Pécsen, 1988. július 28 és augusztus 8. között. Több kelet-európai kórus vehet részt ezen, mint bármelyik korábbi fesztiválon, ahol csak egyetlen cseh, lengyel és bolgár együttes, vagy karnagy lehetett jelen. Ez hatalmas és példa nélküli áttörés az Europa Cantat történetében, bár erősen reméljük, hogy a sorban ez csak az első, és több hasonló rendezvény követi majd.

Hogy miként profitálhatnak maguk az együttesek a

részvételből? Sokféleképpen. Az Europa Cantat fesztiválok a legmodernebb, legdemokratikusabb és leginkább ember-központú rendezvények, amelyek egy időben mozgósítják a legjobb forrásokat. Egymásra találhatnak jó énekesek és világhírű kóruskarnagyok, hogy közösen mesterműveket hozzanak létre. Az előadások némelyike talán nem lesz maradéktalanul tökéletes, hiszen az énekesek amatőrök, de a résztvevők maguk szólaltatják meg a műveket. Ez még értékesebbé teszi a produkciókat, értékesebbé, mint a legkifinomultabb, ám lélektelen profi előadás. Senki sem akar más kárára brillírozni az Europa Cantat fesztiválokon. Viszont mindenki legjobb tudása és képessége szerint énekel, befogadja a tiszta, szépséges, őszinte zenét, amelyet másokkal együtt, nyitott szívvel kelt életre. A fő hangsúly a muzsikán van – és a hallgatón, legyen az „laikus” vagy szakértő. Mert a cél, hogy megismerjük egymást – és önmagunkat – mind teljesebben a zenében és a zene által. Akarhatunk-e ennél többet?

(KÓTA, 1988/Europa Cantat különszám, vezércikk, angol-német-francia-orosz nyelven – magyar fordításban nem jelent meg. Lejegyezte és fordította C.Szalai Ágnes)

* * *

Kitűnő hangulatban dolgoztunk a 6. sz. atelier-ben (Kodály Zoltán: Pange Lingua). Japán, olasz, francia, belga énekesek voltak itt, és természetesen a Vox Humana tagjai. A korábbi Europa Cantatokról, éneklő hetekről kellemes emlékeim vannak, de ehhez képest is dicsérettel kell mondanom a pécsi fesztiválról. A zenei színvonal kiváló, a szállás, elhelyezés és a kiszolgálás, közlekedés nagyon jó. A kiskoncertek nagy érdeklődés mellett zajlottak, a mi kiskoncertünkön is zsúfolt ház volt. A San Francisco Bay Area Chamber Choir-ral együtt léptünk fel. Szerénytelenség nélkül mondhatom, hogy két jó nevű kórus hangversenye volt: nagy siker emlékével mehettünk el Pécsről. Együttmű-

ködésünk múltja is az Europa Cantatban gyökerezik: Passauban ismerkedtünk meg, közösen léptünk fel és közösen dirigáltunk.

Pécs megfelelő nagyságú város ennek a fesztiválnak: az esemény a város életének központjába került, nem vészett el, mint például Strassbourg-ban, Nagyon jó ötletnek tartom, hogy nemcsak Pécsen, hanem vidéken is felléptek a külföldi együttesek. A pécsi fesztivál jelentősége túllép a város, az ország határain. Ha mi nyitni akarunk a nagyvilág felé, nemcsak zeneileg, hanem politikailag is, akkor a pécsi fesztivál sikere nemcsak zenei siker, hanem politikai is.

Megjelent a 10. Europa Cantat, Pécs Albumban.

➤ ➤ ➤ ➤

Az énekkari „fertőzöttségem” gyerekként, a 60-as évek közepén kezdődött. Akkor hallottam először a Vox Humana Énekkart. Egy bolgár kórusal adtak közös koncertet Vácott. Elbűvölt, hogy milyen kifejező az emberi hang. Én addig a zongorát favorizáltam.

Érettségi után egy barátom mesélt arról, hogy ő a Voxban énekel, hogy az milyen jó, és hívott engem is. Félve mentem az első próbára. Feszengtem, mert Maklári tanár úr akkor már Liszt-díjas karnagy volt, én meg zöldfülű bölcsész. Bemutattak neki, néhány szót váltot-

tunk, és ez alapján ott helyben besorolta a hangomat. Beültetett a baritonba. Azóta is ott énekelek...

Néhány héttel később egy próbaközi szünetben behívott a szomszéd terembe. Akkor éppen Kodály Székely keserves című műve volt kézben. Ő a felső három szótlamot játszotta zongorán, nekem pedig a basszust kellett énekelni. Végül bólintott, azt mondta: jó.

A zenei igényessége legendás volt. Amikor már sokadszorra gyakoroltattott velünk egy hangzást, szöveg-hangsúlyt, egy színt, mi pedig unott arccal és hangon

énekeltünk, akkor csak annyit mondott: „*a Vox nem engedheti meg magának a lazítást*”. Mert ha a nézőtérén akár csak egy olyan valaki is ül, aki érti a kórusmuzsikát, akkor ő értékelni fogja a minőséget, és elviszi jóhírünket. Így nekünk minden körülmények között a legjobb tudásunk szerint kellett énekelni. Tudta, hogy a közönségnek inkább 'szeme' van, mint 'füle', de ez nem szolgáltatott okot arra, hogy félvállról vegyünk egyetlen koncertet is.

Mindent meg lehetett vele beszélni, ám az időzítésre figyelni kellett. Tőle tanultam, hogy egy csoportot éles helyzetben csak határozottan lehet vezetni. Akkor és ott csak egy embernek lehet igaza. A karnagynak. Nem azért, mert ő tévedhetetlen, hanem azért, mert az ének-kar sínyli meg, ha az irányítás nem koherens. Az eset után még azt is el lehetett neki mondani, hogy hibásan döntött. Elfogadta, de éles helyzetben nem tűrte az el-lentmondást.

Az új művet először mindig egészében mutatta meg. Korban és időben elhelyezte a szerzőt és a kompozíciót, s csak utána láttunk munkához. A próbákra pontosan kidolgozott tervvel jött. Volt, hogy egy műből hetekig csak néhány rövid részt vett elő, mi meg már szívesen énekel-tük volna az egészet. De nem. Őt csak az a néhány ütem érdekelt. Amiről sohasem mondott le: koncertek előtt minden darabot, még az anásig ismertet is elindította, a

kényesebb részekbe belepróbált.

Legendásan jó érzeke volt a műsor-összeállításhoz. Figyelte a közönséget, és követte a reakciójukat. Megegett egy fesztiválon, hogy érzekelte a közönség fáradását, és a színpalak mögött gyorsan szinte a teljes műsort átszerkesztette. Egyes műveket kivetetett, másokat betett, vagy a leadott sorrendet cserélte fel. És neki lett igaza. Tombo-ló sikerrel jöttünk le a színpadról.

Munkabírása is irigylésre méltó. Ő egyszemélyes 'hiva-tal' volt. Halála után jöttünk rá, hogy a sikeres énekkari munkához – túl a professzionális szakmai tudáson – mi-lyen összeszedett logisztika kell. Minden akkor legyen ott, amikor arra szükség van. Terem, kotta, hangszer, portaszolgálat, öltöző, stb. Amikor mindezt nekünk kellett csinálni, akkor három ember közreműködése is kevés volt ahhoz, hogy minden működjön!

És végül, egy személyes vallomás.

Énekkari éveim alatt ráébredtem, hogy a zene az cso-da. Ennél csak egy nagyobb csoda van. Zenélni. S mivel nekem / nekünk nem adatott meg olyan fokú hangszere-s tudás, amivel másokat is gyönyörködtethettünk, a kó-ruséneklés hozta el nekem/nekünk a zenélés örömét.

Ennek a felismerését köszönhetem Jósának.

Vincze Imre kórustag, kórustitkár

Maklári József karnagy úr számomra és családom számára (hatan énekeltek a Vox Humana-ban) mindig „Jóska bácsi” volt. Ötödik generációs pe-dagógus vagyok, és már első pillanattól kezdve feltűnt, hogy milyen zsenialitással oldja meg a nehéz pedagógiai helyzeteket. Ha igazán mérges volt, halkan kezdett el be-szélteni, de olyan kemény kézzel vezényelt ilyenkor, hogy az ének-kar jeges rémülettel próbált láthatatlanná válni... Az egyeket úgy ütötte, hogy ha kard lett volna nála, ak-kor egy lovagi páncélt is felszeletelt volna. Aztán mikor a kellő hatást elérte (már azt is megbántuk, hogy valaha beszélgettünk a próba alatt) egy pillanat alatt oldotta a feszültséget. Kiváló humora volt és mindig a legjobbkor csillantotta meg...

Csodálatos keze volt. Viszonylag kis mozdulatokkal vezényelt, de mindent ki tudott fejezni. Mindene ve-zényelt: a keze, a szeme villanása, a gesztusai, a testbe-széde. Nagyon sok karnagy dirigált már nekem, többen közülük világhírűek, de egyikkel sem cseréltem volna el Jóska bácsit.

Néhány mondatát azóta is használom.

Hihetetlenül igényes volt a kórushangzásra, a tisztasá-g-ra, a zenei megformálásra. Mindig mondta: „az, hogy

amatőr kórus vagyunk, nem szabad, hogy művészetün-kön látsszon. Kizárólag abból derüljön ki, hogy a hozzá-állásunk lelkesebb, mint a hivatásosoknak”.

Megfigyelése, hogy „a közönségnek elsősorban szeme van”, teljesen helytálló, és sokszor átvitt értelemben is igaz. Ugyanakkor nem volt olyan koncert, amikor ne törekedett volna a tökéletesre. Egyszer Kőszegen a koncertünket vé-letlenül egy nappal későbbre hirdették meg. A templom-ban hat embernek adtunk egy teljes hangversenyt. Talán egyik legjobban sikerült megszólalásunk volt.

Mesterien értett a hangversenyek műsor-összeállítá-sához. Minden koncertünknek íve volt és a végén mindig volt egy-két „csattanó”, ami miatt többnyire alig akartak leengedni minket a színpadról. Külföldön az illető ország nyelvén is, lehetőleg akcentus nélkül, énekeltek néhány darabot – ezek mindig hatalmas sikert arattak. De ezek közül is biztos kézzel választotta ki a zeneileg is értékes alkotásokat.

Talán úgy tudnám összefoglalni, hogy számomra Jóska bácsi PÉLDAKÉP volt és maradt. Példakép a pedagógiá-ban a zenében, de talán leginkább az emberségben.

Gyombolai Gyula kórustag

Huszonhárom éve, november hó 11-én elhunyt Mak-lári József tanár úr, a Vox Humana kórus karnagya. Nehéz volt elhinni, de még nehezebb volt elfogadni, hogy eltávozott közülünk a város zenei életének min-dig aktív, meghatározó egyénisége. Nehéz volt elhinni, hogy többé nem tanítja a város lakosságát a zene, a dal szeretetére. Nehéz volt elhinni, hogy többé nem látjuk a Széchenyi utcán kissé előre hajló alakját.

Mit kaptunk a hosszú évtizedek alatt Maklári tanár úrtól? Kaptuk a tiszta, szép éneklés szeretetét, az össze-csengő, szelíd harmóniákat. Tanultuk a zenetörténetet Bachtól Bartókig, az egyházi zeneművészettől a világi kórusmuzsikáig, a magyar népdaloktól a néger spiri-tuálékig, és az egyszólamú gregoriántól a legnagyobb oratóriumokig. Megismerhettük és hallhattuk az ország leghíresebb énekeseit, akik gyakran közreműködtek a Vox Humana hangversenyein. Az ének-kar közremű-ködésével megismerhettük kontinensünk zenemű-

vészetét, kultúráját. Barátokra leltünk Európa szinte valamennyi országában, s nyugodtan elmondhatjuk, hogy tanár úr segítségével mi már sokkal korábban beléptünk az Európai Unióba. S utoljára, de nem utolsó sorban megtanulhattuk az emberhez méltó viselkedést, a vox humanát!

Maklári József a hazai kórusélet nagy alakja, meg-határozó egyénisége volt. Nevéhez fűződik több hazai zeneszerző művének bemutatása is. Gyakran vezényelt hazai és külföldi énekkarokat, sorukból kiemelkedik a Magyar Rádió Énekkarával végzett munkássága. Számos nemzetközi kórusverseny zsűrijében is tevékenykedett. Utolsó hangversenyét a Vox Humana Énekkar élén 1999. szeptember hó 10-én, a budavári Mátyás templomban tartotta. A kórust szinte halála napjáig vezette.

Csak annyit mondhatok: Köszönjük, Tanár Úr!

Pinke József egykori kórustag

A Vox Humana mára fogalom Vác város – és hazánk, sőt Európa - zenei életében. Az énekkar eredendően egy zeneszerető baráti társaságnak köszönheti létét, akik 1938-ban elhatározták, hogy hivatalosan is kórus-sá szerveződnek. Az alapító karnagy Sümegh Miklós 1942-ben váratlanul megvált a társaságtól. Az énekkar vezetésére az egyik fiatal tagot, az akkor zongoratanulmányait folytató Maklári Józsefet kérték fel, aki haláláig, ötvenhét esztendeig állt a kórus élén.

Ízelítő a legfényesebb sikerekből:

1948-ban II. helyezést ért el a szolnoki Centenárius Kultúrversenyen, 1961-ben megnyerte az I. Debreceni Bar-tók Béla Nemzetközi Kórusversenyt, 1963-ban és 1976-ban megnyerte az Arezzói Nemzetközi Kórusversenyt, majd 1980-ban megnyerte a BBC "Énekeljenek a népek" nemzetközi rádiós versenyét.

1964-ben és 1966-ban a Művelődési Minisztérium „Kiváló Együttes” címet adományozott a Vox Humana Énekkarnak. 1966-ban a II. Debreceni Nemzetközi Kórusfesztiválon kiemelt arany-diplomát kapott az énekkar.

Néhány évvel ezelőtt több kórus énekelte Kodály Zoltán egyik híres kórusművét egy ünnepségen. Az előadás után odajött hozzám a karnagy, és kezemet megrázva gratulált. Meglepődve, kérdőn néztem rá. Az átélés, amivel a művet énekelte kirajzolódott az arcán, mondta. Nekem ezt a művet Maklári József tanította, válaszoltam. Ja, így már értem, nyugtázta válaszomat. Ez a fél perces párbeszéd azóta majd minden próbán eszem-be jut. Először nem akartam elhinni, hogy ez lehetséges, aztán visszaidéztem magamban a Jóska által tartott pró-bákat. Igen, soha nem elégedett meg a mű csak kottahú, hibátlan leéneklésével. Többet akart. S addig folytatta ezt a többet akarást, amíg nem szólt úgy a kórus, ahogyan ő elképzelte. S mi, átlagos tagjai egy közösségnek, nem is vettük észre, hogy mi mindenre megtanított minket. A legfontosabb az éneklés szeretete volt, mert a nélkül nem sikerülhet az előadás – tanította.

A Vox Humana amatőr kórus. Tagjait nézve korban, hivatásban, zenei műveltségben roppant színes, válto-zatos volt és maradt a kép. Ilyen közösségben fegyel-met tartani művészet. Jóska a maga korában szigorú karnagy volt. A hangos szó is előfordult, ha figyelme-tlenséget tapasztalt. Egyszer rákiáltott az egyik szó-lamra, okkal, és a szemüvegét földhöz vágta. Az egész kórus némán, lesütött szemmel várt. Én felálltam, fel-vettem a szemüvegét, és a zongorára tettem. Ő halkan megköszönte. Éreztem, hogy a szívéből jön, és hogy a fegyelmelés kötelessége neki, úgy, mint az orvosnak a beteg gyógyítása, mint az ügyvédnek az védenice igazá-nak megvédése. A kötelességtudat a vérében volt. Tőle tanultam, hogy bárhol énekel a kórus, akár a legeldu-gottabb faluban, akkor is ülhet a közönség soraiban valaki, aki észreveszi, ha hibázunk. Tanította azt is, ha bárki ott áll a kórus előtt és felemeli a kezét, az minden

kórustag szemében legyen megkérdőjelezhetetlen.

A hetvenes években jó kapcsolat alakult ki a Jénai Szimfonikus Zenekarral. Több hangversenyt adtunk együtt Magyarországon és az NDK-ban is. Egyik jénai szereplésünk előtt meghívták Jóskát és a kórus titkárát a közösen előadandó művek szakmai kérdéseinek egyeztetésére és a kórus utazásának, elszállásolásának, ellátásának megszervezésére. Én örömmel vállaltam a sofőr szerepét. A titkárt, Soós Jánost régóta, barátként ismertem, ám a karnagy urat ezen az úton ismertem meg emberként is. Az utazás egy Zastava 750-es kocsival Váctól Jénáig 1 nap alatt az akkori utakon nem volt kénytelen, és Jóska humora, türelme nélkül elviselhetetlen lett volna. A hivatalos megbeszéléseken kívül este egy állami ünnepségen vettünk részt, ahol Jóska beszédet mondott. A lélegzetem is elállt, amikor hallom, hogy németül szól – nem olvasva – a „nagyérdemű közönséghez”, azaz az állami és párt delegációkhoz. Később kiszámoltam, hogy Maklári tanár úr abban a korban élte gyermekkorát, amikor németül még sokan beszéltek Magyarországon, és az iskolákban

is a latin mellett a németet tanították a diákoknak. Hiszen 100 éve született. Unokájának volt kitől örökölnie a beszédképességet.

Úgy lettem „Voxos”, hogy Czigány György, a Magyar Rádió zenei rendezője, aki többször irányította a Vox Humana felvételét, megkérte a testvérem kezét. Az esküvő előtt eljött egy próbára, és elkérte Jóskától Erikát, mondván budapesti feleségként nem tud a váci próbákon részt venni. „De hoztam helyette egy basszust”, és ekkor bemutatott engem a karnagy úrnak. Én 17 éves gyerekként Maklári József karnagyra, a zeneiskola akkori igazgatójára úgy néztem, mint egy istenre, szólni sem tudtam. Ő hátba ütött, és azt mondta, jó hogy jöttél. Ül oda a basszus szélére. 10 hónap múlva az első Debreceni Nemzetközi Bartók Béla Nemzetközi Kórusversenyen már énekelhettem a kórusban. Ez a csoda azóta él, és tartja bennem a kórus iránti hűségemet, szeretetemet, annak ellenére, vagy éppen azért, mert amatőr vagyok a javából...

Jámbor László, 61 éve „voxos”

Adátum – 1974. március 31. –, amely meghatározta egész további életemet. Akkor voltam először a Vox Humana Énekharang hangversenyén. Gyerekeim ekkor már nagybácskák voltak, úgy éreztem lesz rá időm, és jelentkeztem a kórusba. Emlékszem, Maklári tanár úr nagyon kedvesen fogadott, és csak annyit kérdezett, hol voltam eddig...

Nagy lelkesedéssel jártam a próbákra, hiszen élmény volt minden próba és minden koncert a keze alatt. Hatalmas biztosságot adott nekem és mindannyiunknak

az a biztos és precíz tudás, amellyel megtanította a műveket, és ahogyan előttünk állt a koncerteken vezénylés közben. Mindig hálás leszek neki, hogy általa a zeneirodalom legszebb darabjainak lehettem aktív részese.

Ő a munkán kívül is egy volt a kórusával, ha utaztunk, ha farsangoltunk, ha ünnepeltünk. Mi valóban egy nagy család voltunk – és vagyunk - így együtt.

A szoprán szólam tagjaként és vezetőjeként Maklári József emlékét nagy szeretettel őrzöm!

Lenkei Árpádné kórustag

Régi időkre emlékezem, mikor a Maestróval való kapcsolatokról szedem össze emlékeimet...

Váciként fiatalon, az 50-es évek végétől énekeltem a Nagytemplom kórusában. Már ekkor sokat hallottunk a Vox Humana munkájáról. Néha az ott éneklők kísérették a Cecília kórust a templomi szolgálatban, ilyenkor hívtak minket, fiatalokat a Voxba. Egy idő múlva vettük a bátorságot, és a szeptemberi szezonkezdéskor páran jelentkezünk a karnagy úrnál. Talán '66 szeptembere lehetett. Úgy gondolom, mi lehetünk a harmadik generáció, de könnyen és gyorsan beilleszkedtünk, a karnagy úr és a tagok szeretettel fogadtak, sokat segítettek. A kórus akkori létszáma megközelítette a 100 főt, s nagyon jól összekovácsolódott társaság volt. Nagyon sokan voltunk fiatalok, szívesen jártunk a próbákra, és a számos közösségi programra, melynek

öreg- és fiatalok és családtagok is aktív résztvevői voltak. A kórusnak már akkor országos híre volt, s mi nagy örömmel fogadtuk be a magyar és nemzetközi kórusirodalom gyöngyszemeit.

Örömmel vettünk részt a sok időt igénylő és fáradtságot jelentő munkában. Mindennek gyümölcseként, mindig teltházas koncertjeinken büszkén hallhattuk a felkonferáláskor: „következik a váci Vox Humana, vezényel Maklári József Liszt-díjas karnagy”.

Aztán a hatvanas évek végétől kinyílt előttünk az akkor elérhető világ is: Jóska kapcsolatai és ismertsége révén bejárhattuk a szocialista országokat, majd a nyugati utakra is engedélyt kaptunk.

A Maestro szinte hipnotizálta az embereket: boldogan vállaltuk akár a nyári próbákat is, s mentünk kórusversenyekre, Europa Cantat rendezvényekre. Életre szóló az az

élmény, amit mindezek révén akkor kaptunk.

Emlékszem, Arezzóban a kórusversenyen három kategóriában is indultunk. A vegyeskari döntő késő éjjel zajlott. Énekes társaimmal azt megelőzően, óvva a hangunkat, nem gyújtottunk rá, sőt még kávét sem ittunk. A győzelem kihirdetésére jóval éjjel után került sor. Ám nem ünnepeltük meg rögtön az első díjat, mert másnap reggel 8-kor már a gregorián kategóriában kellett énekelni, s Jóska kérte, pihenjünk. Megtettük, s az olasz kórusok mögött a harmadik helyet szereztük meg ebben a kategóriában is.

Abban a szerencsés helyzetben vagyok, hogy egyike vagyok azoknak, akik hosszú ideig, 1951-től a haláláig (1999) lehettem a Vox Humana énekharang tagjaként énekes, munkatársa és barátja.

Ahogy kezdődött: 16 éves lehettem, mikor a nyári szünetben a gimnázium előtt sétáltam, s egy nyitott ablakból csodálatosan szép kórusmuzsika hallatszott ki. Ott próbált a Vox Humana Énekharang. A legérdekesebb az volt, hogy nem maga a mű, hanem a varázslatosan szép, puha hangzás fogott meg, ami egész életében jellemezte Maklári József kórusmunkáját. Mondtam is magamban: szeretnék egyszer én is köztetek lenni. Két év múlva, érettségire készül diákként én is tag lettem.

Miután megnősültem, feleségemmel (Soós „Biki”) együtt vettünk részt a Vox csodálatos életében.

Az 50-es és 60-as években sok madrigál szerepelt az énekharang műsorán. A szakmabeliek tudták, mi, tagok, pedig éreztük, hogy Maklári József különleges hangulatot és hangzást valósított meg ezekkel az érzékeny művekkel. Külön szeretném kiemelni Jannequin: A madarak éneke c. művét. A sokféle madárhang varázs-

Maklári József emlékére

„Elment ő is, akinek karnagyi kézmozdulatára tisztán csendült meg az emberi hang, a Vox Humana. A kitűnő mester, madrigálok, motetták benső megélője - hogy aztán minden gondolatot áttestesítsen a kórus-hangzásba – immár az interpretálók néma seregébe állt, égi karok vezénylői közé, hiszen hivatása volt a szolgálat. Alázattal elfogadni a művet, tisztelni a zeneköltőt, aztán újraalkotni – önmagában az Isten dicséretét, az ember örömét, szomorúságát, vágyait, melyek a művészetnek örök témái.

A személyes emlékek még bensőbbé mélyítik a fájdalmat: évekig lehettem a váci énekharang tagja, melyet ő

A próbák után az akkor még létező Fehér Galamb vendéglőben vezettük le a próba feszültségét 1-1 üveg sör mellett, ezeken Maestro is rendszeresen részt vett. Nekem az a 20-25 év, amit együtt töltöttünk, örök élmény marad. Megismertem és megszerettem az éneklést. Sikereinket látva sorra alakultak városunkban a kisebb kórusok, és kialakult a kórusmuzsika, komolyzenét kedvelő, jelentős létszámú törzsközönség. Ennek létrejöttében Maklári Józsefnek elvitatlan érdeme volt.

Okolicsányi Tamás kórustag

latos megszólaltatása Maklári József páratlan érzékét és hozzáértését tükrözték. Mi, akik ezt a művet többször is énekeljük, örökké emlékezünk az élményre, melyet az éneklése nyújtott.

A madrigálok mellett Kodály-kompozíciók is gyakran szerepeltek koncertjeink műsorán. Énekeseinek minden mű megformálása nagy élmény volt. Nekem a Mátrai képek egy sora vésődött különösen az emlékezetembe: „Mit ér nekem hat vármegye, tizenkettő jön ide.” Ezt Maklári József, más karnagyoktól eltérően, másképpen fogalmazta meg, nem hetykén, és ezt így éreztem a legjobbnak.

A legmélyebb benyomást rám Bárdos Lajos születésnapján a Zeneakadémián előadott „Jeremiás próféta könyörgése” tette (1984). Itt csak csodálni lehet Maklári József nagyságát. A mű drámaiságát pontosan tükrözte arckifejezése, vezénylő mozdulatai, az énekharang átszellemléte. Az előadás drámai hatását hűen tükrözte Bárdos Lajos megilletődött arckifejezése. Szerencsére a Televízió az ünnepi hangversenyt felvette és azóta is visszanezhető.

Orosz Tamás kórustag

vezényelt, tanított. S hogy álmaim (sokszor ábrándjaim): a Hang újraformálhatja a világot, angyalivá a szerelmet, lebomlóbbá az imádságot, Maklári József zenei érzékenysége nyomán többször valóságosnak tűnt. Sohasem bántam, hittem, ma is hiszek ebben, mert a valóság partjain a hajnalok s az alkonyok fölfelé és lefelé mutatnak. A kettős-egy világ, amely századok-ezredek muzsikáló lét terében arról vall: egy-egy „táncoló csillag” megszületése a művészetre van bízva – kezdettől Maklári karnagy úr megtanította, dirigens kezével megértette: egy-egy mű titka miben rejlik... Ha majd megszólalnak a tavaszi madarak, arra a kórusműre kell gondolnom, amely Jannequin a cappella szerzeménye a XVI. századból. Benne az erdő madársereglete zengi az

örömet. Ez az öröm – akkor, ott, a veszprémi pódiumon a hatvanas években nekünk az aranyfokozat-minősítést is jelentette, miután elénekeltük a Madarak énekét. Bárdos Lajos, a zsűri elnöke azt kérdezte: „Honnan van ekkora énekkultúrája a váciaknak?”

Schütz, Bach, Jannequin, Kodály, Verdi, Bartók, Monteverdi s még hány nagyszerű komponista – időbeli sorrend nélkül – él a ma is éneklő Vox Humana-kóristák lelkében s közösségében, amelyet Maklári József évtizedekig – nehéz években, megpróbáltatásokban is

- keresztény szívvel fogott össze. Műveltsége, invenciója ismert volt, s egész életműve (zenepedagógiai munkája) a magyar zenetörténet lapjaira került.

„Halottaim is... egyre többen” – írta Kosztolányi. A „nagy időben” mégis vigasz lehet, mert az átlépés a mérhető éveken az örök tartam reménysége: egyszer találkozunk.”

*Tóth Sándor † költő, egykori kórustag
Megjelent az Új Ember c. hetilapban 1999-ben*

Nyomot hagyni internet nélkül

Tényleg jó szívvel és jókedvvel nyitottam egy új word dokumentumot a számítógépen, hogy kitarjam a rég becsukott ajtót és ismét elmerülhessek a Jóska-val együtt átélt zene emlékében. De – biztos, ami biztos (és az én memóriám bizony nem az) – azért Google barátunkra bízom magam, hogy előhívja a fekete-fehérből a színeset és mutasson meg közös múltunkból valami kedveset.

A legutolsó kis fényképet, írást, meghívót is kibogarászva döbbsentem rá: Maklári Józsefről csak hivatalos életrajzok vannak, szerencsére néhány fénykép is, de a mi kórusunk internet előtti létezése csupán 2-3 mondat, egyetlenegy kép, dokumentum nélkül. Sehol a koncertek, a külföldi utak, sehol a díjak, semmi, semmi. A kórus Jóska utáni átalakulása, 1998-tól máig pontosan dokumentálva, ars poetica, képek, utak, díjak özöne....

Elvágólag: net előttem-net utánam. Ki fogja hát papírra, avagy internetre vetni és miféle szavakkal, hogy ő nemcsak egy kiváló életmű, tanár, elnök, karnagy,

díj... Ő maga volt a ZENE.

Hogyan öntehető szavakba a különbség, amikor valaki megtanulja a mesterséget és profin műveli, mozdulatai, tekintete, testtartása, hozzáállása mind a szakma tudásáról, szorgalmas műveléséről árulkodik, de valami mégis hiányzik, valahogy kicsit kimódolt az egész... és amikor valaki, mindenében, maga a zene?

Hát így. Ez a legnagyobb tanítóerő, ez a legmagasabb hőfok, amitől úgy érzed, át kell vened, amit ő sugároz!

Ez az az adás-vétel, amit Jóska tudott, és amitől akár még hullafáradtan, munka után is elvonszoltuk magunkat kóruspróbára, mert tudtuk, hogy a végére nem még jobban elfáradunk, hanem megújulunk és felfrissülünk. Ő pedig végtelen türelemmel, humorral, és szelíd következetességgel csiszolhatta képességeinket, olykori bénázásainkat. Pedig mi „csak” az OKISZ kórus voltunk, fő műve, a Váci Vox Humana mellett. És igen, voltak fesztiválok, koncertek, rádiófelvételek, közös mulatságok és díjak is. Itt vannak a szívünkben.

Zahorán Adrienne

Nagyon fiatalon, 15 évesen csatlakoztam a Maklári József által vezetett „Erkel Ferenc” vegyeskarhoz. A nővérem sem volt sokkal idősebb, ő hívott oda énekelni. Nagyságrendben két évtizednyi emlékem maradt abból az időszakból.

Később lett egy kis Trabantom, rendszeresen elvittem Maklári karnagy urat az Árpád hídig, ahol már a saját Moszkvicsa várta. Nagy megtiszteltetés volt ez! Mi – az akkori fiatalok – magunk közt csak Atyánknak neveztük a karnagyunkat, és jellemző rá, hogy nem derogált beülni egy kis Trabantba egy igen fiatal női vezető mellé...

Vagy: egy németországi vendégszereplés emléke, amikor egy templomban orgonakíséretes művet kellett előadnia a kórusnak. Valamilyen szervezési vagy egyéb ok miatt az orgonista nem jelent meg a helyszínen. Maklári Józsefnek a szeme se rebbent, azonnali megoldást talált:

a velünk utazó művészeti igazgató Vásárhelyi Lászlót beállította vezényelni, ő meg leült az orgonához és kísérelte a darabot. A közönség feltehetően észre sem vett ebből semmit!

Sokszor emlegette a próbára járással, illetve hiánnyal kapcsolatban, hogy ő csak az ott megjelent kórustagokkal tud dolgozni, ezért nem érdekli semmilyen kifogás, hogy ki miért nem tud jelen lenni a próbán. Őt idézve: „Egy felnőtt ember olyan kifogást tud mondani, hogy még meg is sajnálják.”

A következő emlék az én életemben is jelentőséggel bírt, bár nem engem érintett, hanem az időközben szintén eltávozott Orbán Lászlót, aki akkor a vőlegényem volt. Laci 18 éves korában került az Erkel kórusba. Maklári-nak feltűnt a szép basszusa és rábeszélte, hogy tanuljon tovább, mert tehetséges, és hivatásos énekesé válhat.

Orbán Laci megfogadta a tanácsot, ami konkrét segítséggel is járt – a kórusal sok éven át együtt muzsikáló Finta Éva (zongora) foglalkozott vele. Útja a Magyar Rádió kórusába vezetett, ott énekelt 25 évig! Mindezt Maklári József indításának köszönhettem. Orbán Laci szeretetből és tiszteletből mindig visszajárt az Erkel kórusba valahányszor a basszus szólamnak szüksége volt erősítésre.

Két konkrét esetre emlékszem, amikor kortárs zeneszerző kifejezetten Maklári József számára írt kórusművet és a próbákon is részt vett, instrukciókkal segítette a felkészülést. Az egyik Farkas Ferenc „Földrengés” című műve a másik pedig Kocsár Miklós „Suhanj szerelem” című darabja.

Nagy Jánosné Domokos Csilla az alt szólamból

Szerencsés vagyok, mert nekem a zene szeretete és művelése kicsi korom óta megadatott. Azon boldog amatőrök közé tartozom, akik Maklári József vezénylő keze alatt énekelhettek.

Hetente kétszer tartottunk próbákat, ahol hétről hétre tanúi lehettünk egy-egy kórusmű fokozatos alakulásának, végül megszületésének. A hangok, dallamívek és szólamok megtanításával kezdődött, utána következett a zene lelke. Mutatta, kérte, előénekelte vagy éppen szóbeli hasonlatokkal tette mindenki számára érthetővé azt a harmóniát, amit ő belül már hallott. A mai napig él bennem a kép, ahogy két ujjával mutatja azt a távolságot,

Az Erkel Ferenc Művészegyüttes tagja voltam feleségemmel együtt 1966 óta, először az Ars Musica kamarakórusban énekeltem, majd 1976 januárjában, az Ars Musica megszűnése okán csatlakoztunk, több társunkkal együtt, a Maklári József vezette nagykórushoz. 1976-tól 1991-ig rendszeres és lelkes tagjai voltunk Maklári tanár úr „nagykórusának”. Számos bel- és külföldi fellépésen vettünk részt, ki nem hagytunk volna egyetlen lehetőséget sem, hogy szabadidőnk az éneklésnek áldozzuk. 1978-tól 1991-ig a kórustitkári feladatokat is boldogan vállaltam mellette.

Maklári Józseffel számos alkalommal késő estig beszélgettünk a kórus életének szebbé, tartalmasabbá, eredményesebbé tételének lehetőségeiről. Számára a művészi munka mindent felülírt, ezért több alkalommal is előfordult, hogy vitáztunk – a tagság társadalmi életének érdekeit én képviseltem, az (esetleg) veszélyeztetett művészi színvonalat ő. Mindig ő győzött. Mi pedig lemondtunk az éjszakába nyúló programról, vigadozásról, hiszen „másnap koncert!”

Fellépéseink hangulata nagyban függött a tanár úrétól: ha mérges volt ránk valamiért – bizony előfordult –, szomorúan vonultunk le a pódiumról. Viszont, ha vidáman és pihenten állt a kórus elé, akkor a fellegekbe tudott repíteni minket. Egyik alkalommal néger spirituálék is

amiben egy hang megszólalhat, de nekünk a felső határhoz kell közelíteni, amit úgy érhetünk el, ha az énekes felülről ereszkedik rá a hangra, hiszen akkor szólal meg kristálytisztán. És már hajlította is a tenyerét, gömbölyűen rásimította – felülről! – a képzeletbeli hangra.

Azóta is hányszor jut eszembe ez a mozdulata, amikor egy-egy énekes előadó vagy kórus így szólaltatja meg a hangokat, ilyen vágyott tisztasággal! Ezért és a többi átélt zenei csodáért is hálás vagyok neki.

*Gál Veronika, az OKISZ Erkel Ferenc Művészegyüttes
Vegyeskarának valamikori tagja*

szerepeltek műsorunkban és meglepetésünkre ott hagyta a karmesteri pulpitust és leült a zongorához, első ijedtségünkön túljutva rájöttünk, hogy vezénylés helyett csak virtuóz zongorajátékára kell figyelniünk és énekelniünk, fergeteges előadásban volt része a közönségnek és a kórusnak is, szünni nem akaró taps volt a jutalom, nekünk meg felejthetetlen élmény.

Maklári tanár úr több alkalommal kijelentette, hogy nem kedveli a kórusversenyeket, inkább a fesztiválok kötetlen, versenydrukk nélküli hangulatát szereti, mert a zenét nem lehet időben mérni, mint a távfutást.

Kórustagként számos belföldi és külföldi fesztiválnál lehettünk részesei, most sajnálom igazán, hogy nem vezettem naplót... de évi 20 fellépésünk biztos, hogy volt. Jelentősebb fellépéseink: Debreceni kórusverseny több alkalommal, szövetkezeti kórustalálkozó, 1978 Montreaux, 1980 Locarno, 1984 Esslingen. 1981-től 1985-ig több alkalommal voltunk Ulm/Donaustetten városának vendégei, 1991-ben St.Pölten, majd Dánia volt az úti cél. Fellépéseink voltak még Bulgária, Ausztria, Hollandia, Olaszország számos városában. Megannyi élmény, megannyi felejthetetlen óra. Köszönjük.

*Szlávik Géza (kórustitkár) és
Szlávik Gézáné kórustag (szoprán)*

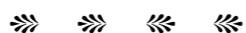
Maklári József pesti kórusába, az Erkel Ferenc Művészegyüttes vegyeskarába gyerekkori barátnőm, Fülöp Erzsébet hívott, együtt léptünk be 16 éves korunkban és együtt énekeltünk három évtizeden át a szoprán szólamban. Mi is azok közé tartoztunk, akik szeretetből-tiszteletből „Atyánknak” neveztük Maklárít.

Az emlékeim Maklári Józsefről hatalmas folyamat alkotnak, amely 1963-tól 1993-ig hömpölyög, és olyan elevenen él bennem az iránta érzett tisztelem, nagy-rabecsülésem és szeretetem, ami miatt nehéz kiemelni a vele kapcsolatos emlékeim közül néhányat. Elmondhatatlanul sokat tanultam tőle, de nem csak én, hanem zeneakadémisták sora, akik – ha rövid időre is – azért álltak be a kórusba, hogy tanulhassanak tőle. Többen váltak neves karmesterekké.

Szokása volt Maklárinak, hogy – főleg idősebb korában – a pulpituson ülve elmélkedjen, és megossza velünk gondolatait az élet minden szegmenséről. Idézet tőle: „Nem ismerek csak jó, vagy rossz zenét, a műfaji besorolás nem számít”. Példának az akkoriban fénykorát élő Beatles együttest hozta fel, elmondta, hogy értékeli és élvezettel hallgatja a zenéjüket, csak jóval mérsékeltebb hangerővel, mint mások. Ahogy emlékszem, még Rhoda Scott nevét is említette. Az természetes, hogy a klasszikus zenében nagyon igényesen válogatott, több világhírű karmester előadásában hallgatott meg műveket és Herbert von Karajant tette az első helyre. Az itthoni karmesterek közül Ferencsik János stílusát csodálta. Több alkalommal hangoztatta, hogy mennyivel jobb nekünk, egyszerű zenehallgatóknak, mint neki, mert ő már sokkal kevesebb élményt, örömet talál egy-egy előadásban, annyira kritikusan hallja a hibákat.

Visszatérő mondanása volt énekkari próba közben – amikor szakmai szempontokat ismertett, vagy elemzett egy művet –, hogy „elnézést kérek azoktól, akiket ez nem érdekel”. Volt olyan? Hát nem... Sokszor felhívta a figyelmünket arra, hogy a közönségnek első helyen szeme van, – ezért kell mosolyogni – csak másodsorban füle, de azért szépen kell énekelni.

A kórusvezetők közül két mesterét emelte ki: Vásárhelyi Zoltánt és Bárdos Lajost. Sok érzékletes hasonlata volt, pl. kérte, hogy ne énekeljünk „ökölbeszorított arccal”.

A Zeneakadémia középiskolai énektanár- és karvezetőképző tanszakának I. éves hallgatójaként 1967-ben lettem Maklári tanár úr növendéke. Örültem, hogy az 1961-ben Debrecenben első ízben megrendezett Bartók Béla Nemzetközi Kórusverseny egyik első díjas kórusa, a nagyhírű váci Vox Humana Énekkar karnagyától tanulhatok vezénylő-tanító keze alatt.

Nincsenek megrázó Maklári-emlékeim, mint né-

S a humora! Nagyon sokszor oldotta a feszültséget vagy a fáradtságot egy-egy történettel vagy jó bemondással, néha csak arcjátékával vagy mozdulattal. Másik sokszor elhangzott példája: „csak a cipő tudja, hol lyukas a zokni.” Azaz a közönségnek vagy akár a zsűrinek soha nem szabad érzékelnie, hogy mennyi munkába vagy nehézségbe került egy-egy nehezebb darab megtanulása, készre formálása. Amikor egy fogósabb darab kottáját egy-egy kolléga elkérte tőle, készséggel adta át (magában mosolyogva) gondolván, hogy majd menet közben rájönnek mennyire meg kell dolgozni azért, hogy végül olyan könnyedén, egyszerűen szólalhasson meg!

Meggyőződése volt, hogy amatőrökkel lehet igazán megmutatnia egy karmesternek, hogy mire képes, hogyan tudja az elképzelését megvalósítani, talán azért, mert az amatőrök szeretik és szívvel-lélekkel muzsikálnak, amíg a profiknak ez jobbra kenyérkereset. Ezzel elmondtam – a szerintem – legfontosabb tulajdonságát, miszerint a lélek a meghatározó mindenek felett. Én egyenesen varázslatnak tartottam, ahogyan megformálta és életre keltette a zenét az esetleg több száz éve leírt hangjegyekből. Örökre megszerettette velem az a cappella éneklést, az azzal járó nagyon igényes munkát.

Itt jegyzem meg, hogy nem szerette a versenyeket és meg is indokolta, miért nem. A versenyen mindenki vetélytársat lát a másikban, a fesztiválon meg zavartalanul tud örülni mindenki minden jó produkciónak, mindenki barát lehet. Teljesen más a hangulat, más az éneklés kisugárzása.

1976-tól volt az „Europa Cantat” alelnöke, elnökségi tagja, számos, vagy inkább számtalan kiváló külföldi Maestróhoz fűzte szakmai barátság, amelyekből együttese számára emlékezetes és sikeres csereutak, vendégszereplések sarjadtak. Ami a legfájóbb, hiába ismerte (és maximálisan ismerte el!) Európa akkori jobbik fele a szakmán belül, idehaza nem kapta meg az őt megillető elismerést. Ez alól kivétel Vác városa, melynek díszpolgára lett.

*Nagy Istvánné Domokos Hajnalka
a szoprán szólamból*

hány emlékezőnek. Lehet, hogy azért, mert sem váci, sem renitens hallgatói csoport tagja nem voltam. Első évfolyam volt a miénk, akiket tanított. A Népművelési Intézetből vezetett útja az Akadémiára. Szelíd volt és visszafogott. Több Maklári-koncertre emlékszem főleg a Vox-szal, de az OKISZ-szal is. Mit nem adnék, ha hallgathatnám őt, és mint később – tanártársaként – sörözhetnénk, mert bölcs tapasztalatait, gondolatait

akkor is tanítanivalóak voltak.

A ZENE volt, amit tanított a karvezetés tanszakon – az igényes zenélést, a muzsika szenvedélyes szeretetét. A hangok dallammá formálását, a művek szövegében is rejlő kifejező erő megjelenítését kívánta meg tőlünk, érlelve, gazdagítva személyiségünket is. Az igazi példát, a maradandó hangzó élményt kórusát vezényelve adta növendékeinek. Átütő erővel tudott drámai atmoszférát teremteni, legyen szó akár verbő Monteverdi madrigálokról, vagy néha végletes dinamikai, vagy tempóváltásokról a romantikus karierodalom gyöngyszemeiben, vagy nagy Kodály-művekről, amelyek mondanivalója személyes érzelmeinek erőteljes hatásával rendítette meg énekeseit és a hallgatókat egyaránt. A kórushangzás gazdagságát, felejthetetlen gyönyörűségét teremtette meg nemcsak saját együtteseiben, hanem vendégkarnagyként más énekkaroknál is. Micsoda élményt jelentettek a puha pianók, áhítatos, hitből született művekben! Hihetetlenül színgazdag előadásait őszinte, egyszerű vezénylés jellemezte, minden magamutogatást, színpadias hatást nélkülözve. A művek megközelítésében a technikai szempontok helyett természetes muzikalitása vezette, s ez igaz és hiteles előadásokat eredményezett. Plasztikus mozdulatai szó szerint utánozhatatlanok voltak (meg sem próbáltuk...), mert a lényeg belülről fakadt. Adott sok élményt, hitet a szépben, a közösség és a zene magtartó erejében – és barátságot, szeretetet. Művészetének kijáró megbecsülést kórusaitól, nemzetközi versenyek zsűritagjaitól és hallgatóitól kapott. Vásárhelyi tanár úr

» »
Kedves Maestro!

Amikor Nándival meglátogattunk a kórházban, eleget tettél a látogatók „elvárásainak”: éjjeliszekrényedre tetted az ajándékba vitt csuhészobrot, a csellós lányt, kötelességtudóan – bár nem kívántad – megkóstoltad anyám süteményét, aztán azt kérdezted: „Mi lesz a Vox-szal?” Mintha azt kérdezted volna, mi lesz az én életem értelmével. Láttuk, hogy a jóságos, rettenetes, ellentmondást nem tűrő kezű várod. S csak a második mondatod vonatkozott a betegségedre. Emléktábládnál mégsem sírni akarok. Inkább szép emlékeimet felidézni, és üzeni Neked, hogy semmit sem felejtettem, felejtettünk el. Nem felejttem el azt a számomra meghatározó jelentőségű hangversenyt, melyet 10 éves koromban hallottam a Vóxtól, vezényleteddel. Itt őrzöm a fülemben a művek szövegét, dallamát: „Péntekre mért fonott kalácsot, ó jaj nekem, addigra én már régen messze járok, ó jaj nekem.” „Ébredjete, ti bús szívek, ez Amor isten hangja!”

határozottan nagyra tartotta, de mi, diákok akkor nem igazán értékeltük teljességében mindazt, amit tehetségéből nekünk ajándékozott.

Nagyon szeretett tanítani. Ezt a vallomást szóban talán soha nem mondta volna el, de 1996-ban levél helyett küldött nekem egy magnó kazettát Kaliforniába, ahol egy évig tanítottam. Mint kollégáját helyettesített akkor, közös tanítványaink hangzó üzenetét is elküldte, beszámolt munkájukról. Érdekes, keserűen csapongó gondolatait mondta el egy korsó sör mellett éjszakai zenehallgatását meg-megszakítva. Hullámzó lelkiállapotára elixírként hatott minden olyan felvétel, amelyben rokonra talált önmaga zenei elképzeléseivel. Felvillanyozta egy-egy rendkívüli, általa nagyra tartott művész, akik inspirálták tanári és karnagyi munkájában. Második családjá, a váci Vox Humana Énekkar rajongva szerette a Maestrót, akinek ihletett vezénylése több mint 50 éven át a legnagyobb itthoni és európai sikerekhez vezette együttesét. Kevés megtalálható felvétele közül számomra Mendelssohn zsoltaíri felejthetetlenek. És, Kodály! Liszt Ferenchez, Balassi Bálint elfelejtett éneke, Sík Sándor Te Deuma...

Hadd idézzem Az acélember című verset, Sík Sándortól: „Nem tudjuk, honnan, nem tudjuk, kinek, De rajtunk megyen át az Üzenet.” Mint a költő, Maklári József is hordozta az Üzenetet. Tudta, honnan kapta életre szóló feladatát, és hittél vitte az Üzenetet: kórusának, énekeseinek, tanítványainak. Így emlékszem rá.

Hartyányi Judit tanítvány, kolléga, akit baráttá fogadott, és rövid ideig a Vox Humana Énekkar karnagya

„Alles was Odem hat, lobet den Herrn”...

Nem felejttem a vezénylési gyakorlat és kargyakorlat órákat, a Zeneakadémia első két évét, melyet kezded alatt végeztem. Nem felejttem, hogy sose mertem felkészületlenül menni, mert váci voltam, s mindenki tudta, Te váci vagy. Senki sem tudta, hogy szüleimet is ismered – meg akartam felelni. Nem felejttem mozdulataidat, melyeket ámulva próbáltunk eltanulni, főként az egymás közt csak „tetőpontos avizónak” nevezett indító intést. Nem felejtjük, több százan, anekdotáidat, a zenetörténeti adalékokat, az oldott, humorral, megértéssel vezetett óráidat. De nem felejtjük dühödöt sem, amellyel évfolyamtársunk kottája alól kitépetted a titokban olvasott Ludas Matyit, apró darabokra szaggattad, ledobtad, megtapostad, majd átnyújtottad a megszegyenültnek az újság árát. Nem felejtjük, a munka szent. Nem felejtjük, a kóruspróba a legfontosabb. Nem felejtjük, hogyan szólt kezded alatt a Vox Humana. Tisztán, arányosan, artisztikus finomsággal,

vagy éppen megrendítő erővel. Kimunkált zeneiség-gel, igényesen és ízlésesen. Azóta sem szolt úgy kórus Vácon. Nem felejtjük, ismerni kell az énekkar tagjait. Tudni kell, ki honnan, milyen életből, milyen munka után érkezik a próbára. Tudni kell bánni az embe-ekkel, meg kell érteni őket, és követelni kell tőlük, s nem akármit: az arezzói kórusverseny I. díjához kellő teljesítményt. Nem felejtjük kimagasló személyisége-det, szuggesztivitásodat, mindig gyönyörködtető mű-

vészetedet. Nem felejtjük a Nelson-misé, a Budavári Te Deumot, a Bernsteint, a Respighit, a Händelt és a többi. S nem felejttem a Barátok Templomában tartott utolsó koncertedet, ahol a „madaras” madrigálok után megrendítő volt a „Hegyet hágék” előadása: „Testye beteg, lelke készül, Boldog mennyország ajtaja nyitult”

*Brusznyai Margit karnagy
Megjelent a Váci Híd 6. évf. 1. számában – 2005*

Drága Maklári Tanár Úr!

Még mindig előttem van az első vezényléstechnika óra, mikor Czies Zolival bementünk a Zeneakadémia I. termébe, Tanár Úr ránk nézett, gratulált a felvételnkhöz, majd a következőt mondta: „De sajnálom magukat!” Megdöbbenésünk láttán a következőképpen folytatta: „Maguk most már soha többé nem fognak úgy, önfeledten zenét hallgatni, mint régen. Innentől kezdve majd azt hallják, hogy ez egy kicsit gyors, az nincs eléggé kitöltve, alacsony a fisz, stb.”

Természetesen igaza lett, de ez a másként hallás azóta meghatározta, meghatározza az életem, és hihetetlen boldog pillanatokat szerzett nekem. Elképesztő impulzusokat kaptam tőle, mikor a vonósnégyesemmel közreműködhattunk a Váci Vox Humana koncertjén Händel

Dettingeni Te Deumában, majd a szünet után kívülről elvezényelte Brahms Liebeslieder-ciklusát – de hogyan!

Az órákon sokszor ismételte el ugyanazt, összemosolyogtunk évfolyamtársaimmal, ha már megint egy jól ismert anekdota vagy történet került elő, ám amikor elkezdtem én is vezénylést tanítani, rájöttem, hogy mindig azok a bázis-mondatok jönnek elő a legkülönbözőbb szituációkban, amelyeket ő sulykolt belénk!

A sors akarata volt, hogy szinte a halálos ágyánál is ott voltam a kórházban. Halálával egy nagy mohikán ment el közülünk az örök vadászmezőkre, de úgy gondolom, szellemi termése, koncertező munkássága és pedagógiai tevékenysége kitörölhetetlen nyomot hagyott a magyar karvezetés történelmében! Isten éltesse, Tanár Úr – az emlékeinkben, a szívünkben!

Horváth Gábor karmester, a Zeneakadémia docense

Maklári tanár úrral már elég idős korában kötöttem közelebbi ismeretséget. 1987-ben kezdtem a váci zeneiskolában dolgozni, valamikor ez után keresett meg először és kért meg arra, hogy a Vox Humana Énekkart kísérjem.

Mindig magas szintű felkészültséget várt el mindenkitől. Hamar megértettük egymást. Az esetek többségében hasonló gondolataink voltak a zenei megoldásokról – soha nem éreztem, hogy olyasmit kell megvalósítanom az ő irányítása alatt, ami saját művészi felfogással, a zenéről alkotott elképzeléssel ellentétes lenne.

Számos szép koncerten működhettem vele együtt, ahol sokat tanulhattam tőle.

Azonban most egy másfajta emlékeimet idézem fel:

Már beteg volt, de még mindig éltette a feladat, hogy a kórus készítsen egy CD felvételt. Megmaradt bennem az a jelenet, amikor a sokadik nap sokadik órájában a kórustagok közül néhányan már egy kicsit nyafogtak („már nem bírunk állni, fáradtak vagyunk, sok ez már stb.”). Ekkor Maklári tanár úr kicsit mérgesen azt mondta: „*hogyha én még itt állok előttem és nem vagyok*

fáradt, ti sem lehettek azok”. Akkor még nagyon fiatal voltam, de hasonló helyzetekben mindmáig eszembe jut ez a jelenet. Példát adott, példa volt.

Megesett, hogy felhívott, és viccesen mondta, hogy *akkor ez a próba...* Ilyenkor tudtam, hogy most egy nehezebb feladat jön, amihez idő kell. Mint Maurice Duruflé Requiemjéhez – általa ismertem meg, vált egyik kedvencemmé. A Belvárosi Főplébánia-templomban, Nagycsütörtökön, egyenes adásban dirigálta, ezúttal a Rádiókórust. Ez volt az a zenemű, amit nagyjából három hónappal korábban odaadott mondván, na erre készülni kell. Készültem.

Még egy mű, Bach: Weinen, Klagen kantátája emelkedik ki emlékeim közül. Nagyon örültem, hogy Maklári Jóska keze alatt játszhattam a continuo szólamot. Ez egy orgonistának különösen sokat jelent, hiszen Liszt Ferenc nagyszerű művét előszeretettel játszunk – ez a kantáta pedig annak egyik ihletője volt. A bevezető tétel zenei megoldásaiból sok ihletet merítettem a későbbiekben.

Ma is örülök, hogy Pikéthy Béke miséjét CD-re rögzí-

zíthettük, Mendelssohn-művek társaságában. Akkor még nem tudtam, hogy bő évtized múlva a doktori hangversenyemen ismét ebből a műből fogok előadni tételeket a Vox Humana énekkarral – igaz, már nem az ő vezényletével...

Mindig csodáltam azt az utolérhetetlen hangzást, amit elő tudott hívni énekeseiből. Fantasztikus szép színeket, dinamikát varázsolt a közönség elé. Azt hiszem, hogy ez a személyiségből, a kezéből, a gesztusaiból áradt: egyedi és megismételhetetlen volt. Nos, ez a művészet.

Mélyen megmaradt bennem a Váci piarista templomban tartott temetési miséje is, melyen én orgonálhattam

Jóllehet barátságom Maklári Józseffel viszonylag rövid volt, sok szép momentumot örök róla és kórusáról, a Vox Humanáról. Ezek közül három élénken él emlékezetemben.

Először 1985-ben hallottam József és együttese előadását egy kis koncerten a Strasbourgan rendezett 9. Europa Cantat fesztiválon, ahol kórusom, a San Francisco Bay Area Chamber Choir is részt vett. Lenyűgözött vezénylése és énekkarának kiemelkedő előadása. Miközben csodáltam a műsorválasztást, sok hasonlóságra figyeltem fel együtteseink között. Rájöttem, hogy logikus, élvezetes és hasznos lenne egy koncert keretén belül pódiumra lépniük a következő Europa Cantaton, azaz Pécsen, 1988-ban.

1987-ben, a németországi Passauban tartott Festliche Tage során véglegesítettük terveinket a következő évi közös koncertről. Mindkét kórus önálló programja után, közösen énekelünk két kompozíciót. József vezényelné Halmos László Jubilate című művét, én pedig W. L.

Emlékmorzsák

Maklári tanár urat gyerekkorom óta ismertem. Sokáig Jóska bácsi volt nekem, aztán tizenévesen: Maestro. Aprólékos kóruspróbái nagyvonalú zenei elképzeléseit szolgálták. Olykor nagyszabású műveket választott, és ezek előadásához különös érzékkel szemelte ki az akkor fiatal, akadémista tehetségeket. Csak néhány a sok közül: Kertesi Ingrid, Bokor Jutta, Mukk József, Ókovács Szilveszter. Ők néhány évvel később valóban országos hírű, sokat foglalkoztatott művészekké váltak.

Óriási megtiszteltetés lett számomra, amikor engem is megkért, hogy Liszt: Via crucis című darabját együtt adjuk elő a Vox Humana kórusal a Húsvét előtti Nagyhéten. Erre, pár év különbséggel, kétszer is sor került.

Első alkalommal, még főiskolásként, nagy szükségem

az akkor már igen megroggyant hangszeren. Megtiszteltetés volt. Ha pedig meghallom Kodály 114. Genfi zsoltárát, akkor az egyik utolsó, általa vezényelt hangversenye emléke is feldereng... Szeretettel és tisztelettel emlékezem rá ezúton is.

*Dr. Bednarik Anasztázia orgonaművész
A Váci Bartók-Pikéthy Zeneművészeti Szakgimnázium
igazgatója, az Apor Vilmos Katolikus Főiskola
főiskolai tanára*

Dawson feldolgozását Ain' a that Good News spirituálét. Megbeszélésünk során vált számomra világossá, hogy Maklári József, amellet, hogy kiváló kóruskarnagy, melegsívű, nagylelkű és gondolatgazdag személyiség. Lenyűgöző erő és méltóság sugárzott belőle, eközben őszintén törődött a másikkal. Röviden: egy álom volt vele dolgozni!

Az utolsó és egyértelműen legmosolygósabb emlékem Józsefről az, amikor együtt táncoltunk egy bulin, megünnepeelve koncertünk sikerét a 10. Europa Cantaton. A Vox Humana szervezte a pécsi partit, ahol bőségesen fogyott az újbor, hála a kórustagoknak. Virágos jókedve volt mindenkinek, így teljesen természetesnek tűnt, hogy karon ragadva és egymást átölelve boldogan keringeljünk körbe-körbe a teremben... Egy olyan pillanat, amelyet soha nem fogok elfelejteni.

*Harry Carter Professor Emeritus, California State
University Hayward, a San Francisco Bay Area Chamber
Choir alapító karnagya (Hartyányi Judit fordítása)*

volt inspiráló útmutatásaira, amelyekkel egy ilyen mély, kontemplatív művet meg tudtam formálni. A kórustételeket részletesen próbálta, megalkuvás nélkül dolgozva ki igényes zenei megoldásait. A szóló zongorátételeket azonban - néhány instrukció mellett - rám bízta. Az volt az érzésem, hogy az én ötleteimre, saját megfogalmazásaimra, megnyilvánulásaimra, egyszóval: rám kíváncsi. És nagyra értékeli erőfeszítéseimet. Ekkora bizalom és megengedő jóindulat felszabadulttá és kísérletezővé tett.

A próbák után a koncert-előadás meghatározó élménnyé vált. Akkor először tapasztaltam meg, hogy a feszült koncentráció furcsa módon együtt jár a teljes zenei felszabadultsággal, átlényegüléssel.

Ezért nem lehetek elég hálás.

Cs. Nagy Ildikó zongoraművész

Nagyon szerettem Maklári Tanár Urat. 1975-től 1980-ig voltam tanítványa a Zeneakadémián. Ezzel párhuzamosan több évig tagja voltam az OKISZ Erkel Ferenc Vegyeskarnak. Így ismerhettem őt tanárként és amatőr énekkarok vezetőjeként is. Egyszer még a Vox Humana Énekkarba is elhívott, Jénába utaztunk, Schumann: Az Éden és a Péri című művét énekeltük. Ott ismerkedtem meg a gyerekeivel, Adrival és Gáborral, akikkel szinte egyszerre születünk.”

Nemrég egy koncerten Gáborral egymás mellé keveredtünk, akkor elevenítettünk fel sok instrukciót, amit a Tanár Úrtól hallottam és a mai napig fontosak.

„Amikor nagyon nagy a baj, nagyon piciket kell ütni”, „nem kell az egész művet végigvezényelni, azt kell tudni, hol kell beavatkozni, mikor kell segíteni”, „tudják maguk, mekkora bátorság kell néha egy beintéshez???”

Kóruspróbákon hallottuk párszor dörgedelmeit az Akadémia kupolatermében: „becsüljék meg, hogy ilyen kórusal dolgozhatnak, lehet, hogy az életben erre nem lesz többé alkalmuk!”

Nekem volt. 1987 őszén az akkori Állami Énekkar szólamvezetője lettem. Volt alkalmam hasznosítani az OKISZ kórus tenor szólampróbáin begyűjtött tapasztalataimat. 29 évig voltam a szoprán szólam vezetője, 35 évet énekeltem a kórusban. Számtalan karmester irányítása alatt énekeltem a zeneirodalom kincseit. Nem gondolom, hogy maga a vezénylés minden dolgok megoldója, de felidézve az emlékeimet és a youtube-on látva a felvételeit azt gondolom, nála okosabban, szebben, elegánsabban, mindent kifejezően vezényelni alig láttam valakit.

Oláh Márta karnagy

Az Ablaknyitó

Sokáig töprengtem, mi legyen a címe ennek az írásnak, amely tiszteleg a 100 esztendeje született Maklári József emléke, határokon átívelő munkássága előtt. Ezt választottam. Mert az ablakon árad be a fény, kitérve a friss levegő. Mert az ablakon át lehet kitekinteni a külső világra, s mert a nyitott ablak teszi lehetővé, hogy kívülről is benézhesse a belső, zárt világba. Ablak. Ha tiszta, a képünk is tiszta lesz a külső-belső valóságról. Maklári József tiszta ember volt, és fáradhatatlan ablaknyitogató.

Szerteágazó munkásságából tekintsünk ezúttal az Európára nyíló „ablakra”. Maklári József a váci Vox Humana élén egyike volt azon keveseknek, akik a hatvanas években meghódították Európa legrangosabb kóruspódiumait, Arezzótól Llangollenig. Felfigyelt rá és a Voxra a nemzetközi szakma – ahogyan azt személyes visszaemlékezésében olvasható (Hungaria Cantat 1988). Abban az időben – és még sokáig azután is – nem az utazott határainkon túlra kórusversenyre, fesztiválra, aki akart, vagy akinek pénze volt, hanem az, aki a szakértő grémium véleménye szerint a legméltóbban képviselheti a magyar kóruskultúrát. A Vox, élvonalbeli együttesként sokszor utazott, és joggal. Idővel az Erkel is beírta magát az európai karéneklés aranykönyvébe. Megismerték őt is, és rajta keresztül a magyar kóruséneklés legjobb hagyományát. Az általa nyitott ablakon benézve Európának tetszett, amit látott, amit hallott. Nem csoda hát, hogy 1976-ban az Europa Cantat alelnökké választotta. Egy olyan ország jó ötvenes fiát, amely akkor még tag

sem volt a nemzetközi kórus szervezetben!

Az Europa Cantat 1988-as pécsi fesztiválja Maklári József nemzetközi szakmai munkálkodásának csúcsa volt – a rendszerváltozás előszobájában, az azt megelőző évek alatt stabillá tette a magyar kórusok helyét a nemzetközi rendezvényeken. A fesztiválokat, a zene ünnepnapjait szerette – a versenyeket nem. De tudta: a nemzetközi porondra a nívós versenyek első díja, sőt díjai a legjobb belépők. A fesztiválok, vendégszereplések, csereutak az örömenéről szóltak...

Száz éve született, két év híján negyedszázada nincs már közöttünk fizikai valójában. Ha nyomait keressük, nincs könnyű dolgunk. Vagy kórusai, tanítványai, vagy a mindenkori Úgy mögé húzódott, hagyta, hogy a Minőség beszéljen helyette. Az önmarketing nem volt kenyerre. Akkor volt hazánk képviselője, tisztségviselője a nemzetközi kórus szervezetben, öles léptekkel megelőzve a kor politikáját, amikor a Minőség márkajegy volt, és belépést biztosított a Nyugat – átlagember elől politikailag elzárt – világába. Akkor volt a KÓTA szigorúan szakmai alapon választott elnöke, amikor már recsegett-ropogott a rozsdásodó vasfüggöny, de amikor már a marketingközpontú új idők új szelei fújdogáltak. Hatvanhét évesen ebben a szép, új világban nem igazán találta a helyét. Kicsit meg is keseredett. Mintha a szakma elfelejtette volna, hogy minden más csak a Minőség után jöhet. Centenáriumra jó alkalom, hogy végiggondoljuk: mit hagyott örökül, mit tanulhatunk igényességéből, megalkuvást nem ismerő habitusából, szilárd világnézetéből...

C.Szalai Ágnes a KÓTA, majd a ZeneSzó ex-szerkesztője

„Tanítása rejtettebb, mikrovilága sejtelmesebb, zenei és emberi érzékenysége finomabb annál, hogy mindenki felismerje és elfogadja őket. Nehéz egyetlen szál vadvirág gazdagságában csodálni a világot. Nagyon fiatal voltam, amikor megismertük egymást. Szólistát keresett Haydn Tóbiásához, így találkoztam kórusaival, munkájával, kértem tőle tanácsokat, hallgattam meg vezényléseit, ahogyan ő is az enyéimet. Sokan nem értékelték, mennyire sajátosan szólalt meg keze alatt a zeneművészeti főiskola kórusa, milyen hajlékony, kifejezősteli volt a váci Vox Humana. Nem hitték, tán nem is hallották, hogy egyetlen suhanó, vibráló madrigálja többet mondott életről-halálról, mint sokak végigizzadt, végiggörccsölt koncertje.

A Rádiókórusal ő vette fel Schütz német requiemjét, a Musikalische Exequient. Nem adják soha. A nagy Kodály-kórusokban egy nemzedék Vásárhelyit másolta. Neki barátja volt Vásárhelyi Zoltán. Tisztelte őt, gyakran hivatkozott rá, de semmiben sem utánozta. Egyénisége, tehetsége feledhetetlen Székely keservessel, Kufárokka, Szép könyörgéssel ajándékozott meg bennünket.

Vácott búcsúztunk tőle. Rossz lelkiismerettel. Nem kérdeztük, faggattuk eleget. Nem akartuk igazán megismerni őt. Féltünk csipős nyelvétől, mert nem akartuk megismerni – önmagunkat.”

Zimányi István

Megjelent: A Magyar Rádió Énekkarának képeskönyve- 50. évforduló, Magyar Rádió, 2001

Köszönetnyilvánítás

Köszönet mindazoknak, akik – gyakran kórustársaik, barátaik nevében is – megosztották emlékeiket Maklári Józsefről. Külön köszönet a családi emlékeket felidéző Dr. Maklári Gábornak és Dr. Maklári Zsoltnak, akik a családi fotó- és dokumentum-gyűjteményből küldtek szép válogatást. Végezetül köszönet mindazoknak, akik olvassák e visszaemlékezéseket, és megőrzik a XX. századi magyar kóruskultúra jeles alakjának emlékét.

Összeállította: Hartyányi Judit, szerkesztette: C.Szalai Ágnes

A pályakezdő karnagy, 1940

Centenárius Kultúrverseny II. hely, 1948

1967-ben

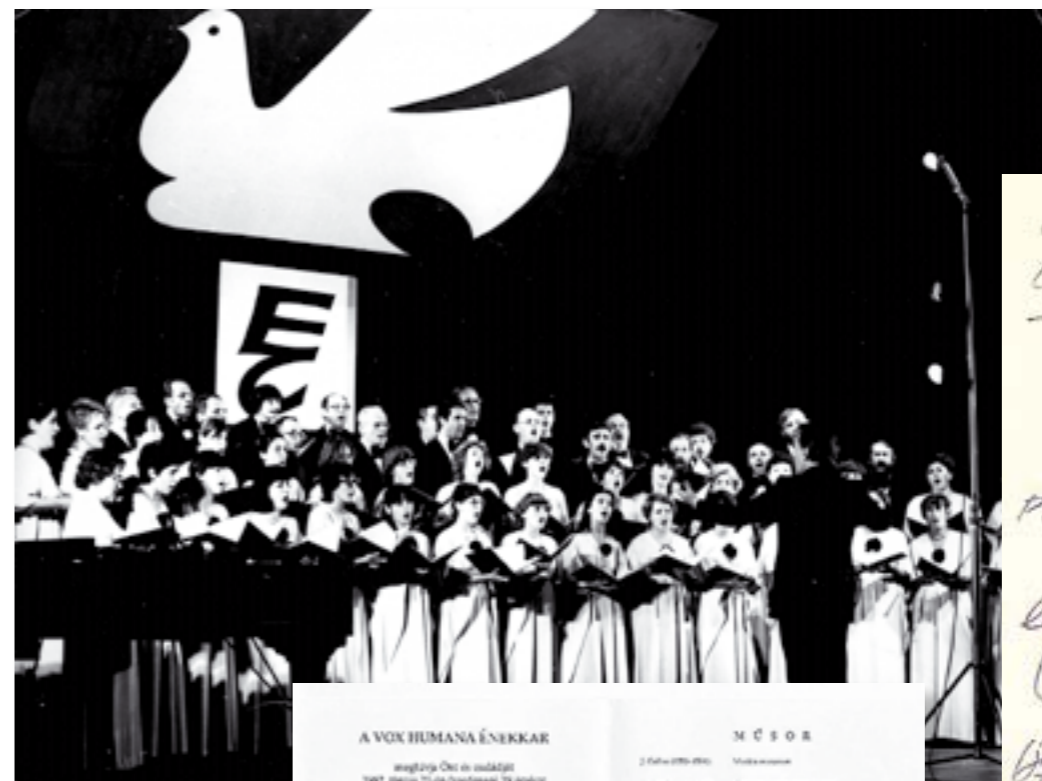
Arezzo, nőikari kategória, 1963

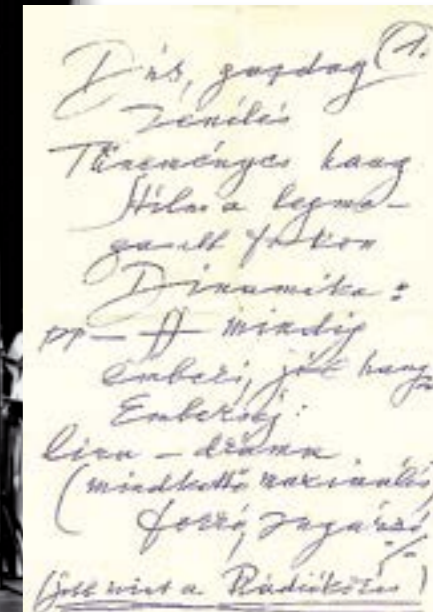
"Eszterházykupa a népek" BBC rádiós verseny 1980

Tíz éves a Vox

Europa Cantat, Tabor, 1984

Vásárhelyi Zoltán jegyzete

Ötven éve együtt

1974-ben

1974-ben

A MÁV Zenekar élén, Kodály: Budavári Te Deum, 1969

ZENEAKADÉMIA
Kisterem

1966. május 8-án, vasárnap este 7/8 órakor

A Váci Vox Humana Énekkar

HANGVERSENYE

Vezető: **Maklári József**

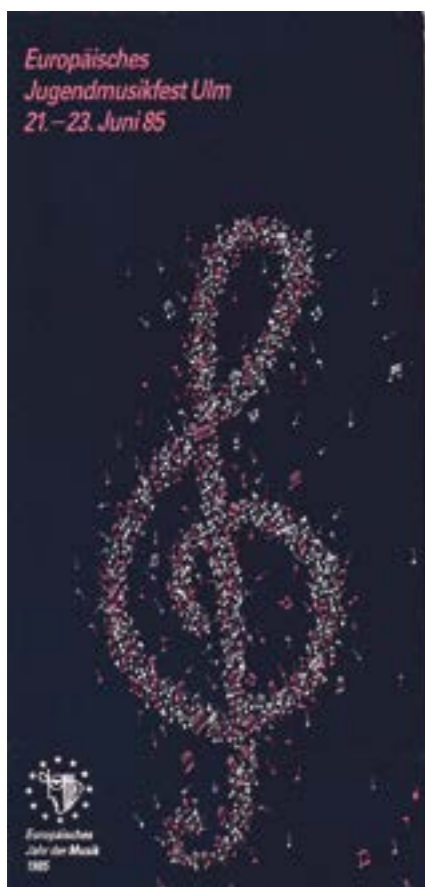
Közreműködők a **MAGYAR FÜVÖSÖTÖS**
(Gájos Árpád, Pongrácz Péter, Kovács Béla, Tarjáni Ferenc, Pálinka Tibor)

LECHNER:	Ótá éhbe ímbe
FEUERL:	O munda
HASSLER:	Im köhben Mäien
JANNEQUIN:	Ce moy de mal
JANNEQUIN:	A maiaak éneke
FARKAS FERENC:	Régi magyar táncok
SCHÜTZ:	Verliß uns Frieden
BACH:	Alles was ... töge a Singet dem
PREPENC:	Herrn u. motettából
DISTLER:	Das gute Leben
	Verjucht
KODÁLY:	Szép könyörgés (Balassa Bálint)
KODÁLY:	Nevég táncok (Weöres Sándor)
BAKÓCS:	A Sötétbús (Kósságy Ferenc)
FARKAS:	Erőltörök (Vajda János)
FARKAS:	As Irem Ilan (Tóth Árpád)
RÁNKI:	Pentacophonía
	Zöldé kármádások
	Alkonyi madrigál (Kárpáti B.)
	(Bemutató)
	Táncok

Az ének megvalósult az Országos Filharmonika Központjában, 1966. május 8-án, 19 óráig. A koncertet a Magyar Televízió is közvetítette. A koncertet a Magyar Televízió is közvetítette. A koncertet a Magyar Televízió is közvetítette.

Az OKISZ Erkel Ferenc Vegyeskarát több, mint három évtizeden át vezette.

Europäisches Jugendmusikfest Ulm
21. - 23. Juni 85

21.06. **Realistische Donsaaten-Göggliger** - Barock, Chor und Solisten
Barock-Göggliger-Donsaaten
Leitung: Günter Kuber
Gesangverein "Donausängerin"
Leitung: Wilhelm Böhm
Donausänger-Chor Budapest
Leitung: Josef Mészáros
Folklore-Triplett "Donausänger" Budapest
Leitung: Ladislav Štefánik

22.06. **Schönberg Halle/Lahr** - Volks- und Barockmusik
Kammerchor Lahr-Lahrheim
Leitung: Gerhard Schick
Brennertagungen
Leitung: Kammersänger
Jugendmusikschule Pilsa
Leitung: Wilhelm Böhm

23.06. **Ten- und Festliche Lieder** - Chorwerk
Gesangverein "Gemischter Stimmigen"
Leitung: Hans Reithmann
Kammerchor "Donausänger" Budapest
Leitung: Tünde Papp

24.06. **Ulmer-KB-Halle Jungler** - Folklore, Chor und Barock
Gesangverein Jungler
Leitung: Rudolf
Donausänger-Ensemble Budapest
Leitung: Ádám Péter
Musikverein Jungler
Leitung: Ádám Péter

A Bartók Béla Zeneiskola
(Vác, Konstantin tér 8.)

hangversenytermében

1997. március 22-én, szombaton 19 órakor

A VOX HUMANA ÉNEKKAR

NAGYBŐJTJ

HANGVERSENYE

Műsor:

Schütz - motetták

Bach: Weinenklagen kantáta nyitókórusa

Caldara: Dies irae

Bach - Koráleköljések

Közreműködők:

Kozári Andrea (szoprán)

Bodonyi Katalin (alt)

Bednarik Anasztázia (orgona és continuo)

és hangszeresgárdi

vezetése:

Maklári József

Bérelőjegyek 200 Ft-ért vásárolhatók a kórustagoknál és a Zeneiskola portáján.

Ötvenhét esztendeig állt a váci Vox Humana élén. A kép 1981-ben készült.